

PROGRAMA ELECTORAL
EG.2015 www.junts.ad

DESPERTA

JUNTS
FEM AVANÇAR
ANDORRA

EIX I

PER LA MILLORA DE L'ECONOMIA I LA CONSTRUCCIÓ DEL FUTUR

1. Política econòmica	7
Programes de finançament privilegiat	7
Seguretat jurídica i més agilitat en els tràmits	7
Noves activitats econòmiques i noves formes d'organització empresarial	8
2. Immigració i treball	8
Quotes	8
3. Marc fiscal	8
4. Acord d'Associació amb la Unió Europea	8
5. Modernització de l'àmbit civil	9
6. Reforma de l'Administració	10
a) Reforma del Codi de l'Administració	10
b) Reforma de la Funció pública	11
Llibre blanc de la Funció Pública	11
Una nova Llei de la Funció Pública	11
c) Una nova Llei de contractació pública	12
7. Competències comunals	12
8. Contra el canvi climàtic; a favor de l'economia verda i d'un model energètic sostenible	13
Compromís ambiental de l'Administració pública	13
Economia verda i canvi climàtic	13
Model energètic i canvi climàtic	14
Mobilitat i infraestructures	15
Qualitat de l'aire	16

EIX II

PER LA POSADA EN VALOR DEL PATRIMONI NATURAL I CULTURAL

9. Medi ambient	17
Territori i urbanisme	17
Medi natural i biodiversitat	18
Valorització dels espais protegits	18
Gestió forestal i prevenció d'incendis	18
Defensa i protecció dels animals	19
Gestió dels recursos naturals: l'aigua	19
Gestió dels residus	20
10. La cultura, eina d'inclusió i de transformació socials	20
Preservar i posar en valor el nostre patrimoni cultural	20
Preservació i difusió de la Vall del Madriu-Perafita-Claror	21
Creació d'un pla de dinamització de la xarxa museística nacional	21
Millora de la gestió de l'acció i la promoció de la cultura	21
Promoció de l'ús social de la llengua	21
Augment dels recursos i promoció del mecenatge	21

PROGRAMA ELECTORAL

EG2015

11. L'educació: inversió de futur	22
Un sistema educatiu de qualitat, eficient i sostenible	22
Educació al llarg de la vida per a tots els ciutadans	23
Ensenyament Superior, públic i innovador	23
12. La recerca, trampolí per a nous pols econòmics	23
13. L'esport, des de la base fins al cim	24
14. El voluntariat, èxit de país	24

EIX III

PER L'AMPLIACIÓ DELS DRETS SOCIALS I DE LES LLIBERTATS

15. Igualtat de dret i de fet	27
16. Gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals	27
17. La joventut, anada i tornada...	28
a) Mesures per afavorir una adequada inserció laboral	28
b) Mesures directes per afavorir una correcta formació i orientació laboral	28
c) Mesures per afavorir l'accés a un habitatge	29
d) Mesures per fomentar la salut	29
e) Mesures per afavorir la mobilitat juvenil	29
f) Mesures per incrementar l'associacionisme	29
g) Mesures per potenciar l'oci i la cultura juvenil	29
18. La salut	29
El sistema de salut: estructura organitzativa i institucions	29
Els professionals sanitaris	31
La salut pública	31
Un nou sistema d'atenció sanitària: l'atenció integral	32
L'Administració electrònica i la salut	32
19. Relacions laborals	32
Dret de vaga	32
Acomiadament lliure	33
20. Reformes constitucionals	34
Sistema electoral	34
Vot dels residents a les eleccions comunals	34
Accés a la nacionalitat	34
Aprofundiment democràtic	34
Transparència	35
Nous canals de participació ciutadana	35
Regular l'accés als carrers públics	36
21. Drets socials	36
El sistema de seguretat social	36
Benestar Social	38

Les candidatures de **Partit Socialdemòcrata + Verds + Iniciativa ciutadana + Independents** ens presentem per treballar per una Andorra cohesionada, integradora, sense discriminacions, que venci les desigualtats existents; per una Andorra que avanci i que miri el futur amb optimisme.

Plantegem els canvis necessaris que permetran avançar cap a un model de país que ha de ser referent per la reactivació de l'economia i la creació de llocs de treball, per la posada en valor del patrimoni natural i cultural i per l'ampliació dels drets socials i de les llibertats de les ciutadanes i ciutadans.

Volem estendre la manera que hem demostrat de fer política; de forma **oberta, transparent, propera i integradora en l'acció del Govern i del Consell General**.

Som l'esperança per fer un país cohesionat, amb oportunitats per a tothom i que s'ocupi de tothom.

Ho volem fer **Junts, amb tu!**

Pere López Agràs

PER LA MILLORA DE L'ECONOMIA I LA CONSTRUCCIÓ DEL FUTUR EIX (I)

EG.2015

1. Política econòmica

Els darrers anys, l'economia andorrana ha patit una important desacceleració que s'ha manifestat en la reducció de sectors tan rellevants com la construcció i, per tant, en la pèrdua accentuada de llocs de treball. La recuperació econòmica d'Andorra reclama mesures que enforteixin i dinamitzin els sectors existents i que alhora permetin la recerca de nous sectors d'activitat i noves formes d'organització per modernitzar i adaptar el nostre marc econòmic.

Comerç i turisme

L'aposta socialdemòcrata passa pel recolzament dels sectors comercial i turístic, aquells que han estat, i que encara ho són, els motors de l'activitat econòmica. Les següents mesures estan dirigides a la consolidació d'aquests sectors com a pilars de la reactivació econòmica.

- Reduirem mitjançant llei les comissions bancàries cobrades per les entitats de crèdit, fet que suposarà un increment del marge dels sectors turístics i comercials.
- Millorarem i simplifiquem els tràmits duaners especialment per a les petites expedicions comercials. Aquest és també un aspecte fonamental per a la competitivitat del sector.
- Reduirem els terminis de preavis.
- Dotarem de pressupost les associacions de comerciants per a que puguin realitzar activitats de formació i capacitació en noves tècniques comercials i també per a que puguin realitzar tasques de promoció i publicitat del comerç a Andorra.

- Crearem la Taula de turisme i Comerç per concertar polítiques de promoció i divulgació d'Andorra juntament amb les administracions públiques.

- Trobem que és necessari definir la marca Andorra per concretar la imatge que volem projectar a l'exterior i alhora fer-ne una comunicació més efectiva.

- La definició de la marca Andorra ha de permetre l'exploració d'altres elements d'atracció del nostre país, avui infravalorats, com el patrimoni cultural, el medi ambient i les activitats a realitzar a la muntanya.

- Eixamplar les activitats de promoció en ponts i dates rellevants al conjunt del territori i no tan sols a l'eix comercial Meritxell-Carlemany.

- Promocionar i promoure el consum intern.

Programes de finançament privilegiat

Mantindrem els actuals programes de finançament privilegiat per a la creació de nous negocis, la rehabilitació d'habitatges i la renovació del parc mòbil, aprovats o inspirats tots ells en els ja introduïts pel govern socialdemòcrata (2009-2011).

Seguretat jurídica i més agilitat en els tràmits

Aquestes mesures es destinen a fer efectiu el procés d'obertura econòmica. Assolir-les significa omplir de contingut allò que fins ara no ha repercutit sobre la reactivació de l'economia andorrana.

- Signatura amb el màxim número de països de convenis per evitar la doble imposició.

- Revisar aquella legislació que pugui significar inseguretat jurídica per als inversors estrangers o per a les seves jurisdiccions d'origen; canvis, per exemple, en els formularis i tràmits de sol·licitud d'inversió estrangera i en la llei de bases de l'ordenament tributari.

- Crear noves sinergies i reforçar les ja existents entre ADI i Andorra Turisme per promocionar les inversions a Andorra.

- Crear una oficina econòmica per centralitzar tots els tràmits de caràcter econòmic i integrada per gestors que serien els responsables de gestionar el dossier per tots els departaments de Govern i informar dels tràmits a realitzar en d'altres administracions.

- Establir objectius temporals per a la realització dels tràmits econòmics com ara l'obertura de societats en un període màxim d'entre 7 i 10 dies.

- Ampliar els procediments amb declaració responsable per a un posterior control per part del departament escaient.

Noves activitats econòmiques i noves formes d'organització empresarial

Obrir l'economia significa eixamplar l'activitat i els models d'organització empresarial en la recerca de l'adaptabilitat, la resistència i la competitivitat.

- Millorarem la llei de cooperatives tenint en compte els seus trets específics.

- Promourem una llei d'impuls a l'activitat emprenedora que abastarà aspectes formatius (cultura de l'emprenedoria), formació en aspectes de gestió, la simplificació de tràmits i assignació de gestors professionalitzats (també per a la realització de tràmits), l'adaptació de les obligacions societàries (com ara una aportació progressiva del capital social), mesures específiques per a l'obtenció de finançament públic i privat (per exemple per les aportacions fetes per inversors –business angels) i mesures que facilitin la contractació per part de l'Administració pública a títol individual o d'unió d'empreses.

- Promourem nous mecanismes de concertació entre el sector públic i els privats que facilitin el desenvolupament de nous sectors d'activitat i la realització conjunta de projectes estratègics.

- Legislatrem i impulsarem des de l'acció pública la generació de nous nínxols d'activitat econòmica en sectors com ara: l'energia, el medi ambient, el tercer sector (atenció a la dependència i a la gent gran), els projectes estratègics i els nous productes turístics

2. Immigració i treball

Una estratègia per a la creació de llocs de treball passa inevitablement pel sistema de quotes que regula la migració laboral. Pel que fa als aspectes relacionats amb les relacions laborals i la política de recepció i reagrupament vegi's la secció pertinent.

Quotes

El Partit Socialdemòcrata ha defensat i defensa un sistema de quotes d'immigració sostenible i coherent amb les necessitats reals de les empreses (per tal de disposar del personal necessari) i dels treballadors, nacionals o residents al país, perquè puguin trobar feina.

- Per tant, si al Servei d'Ocupació hi ha persones inscrites sense feina que ja tenen una professió i que poden acreditar-la amb estudis o experiència professional, no s'obrirà cap quota per aquesta professió.

3. Marc fiscal

La fiscalitat és una peça clau dins del model de país projectat pels socialdemòcrates.

L'actual marc fiscal s'encabeix en la reforma de la fiscalitat ja proposada pel nostre partit: l'equilibri entre la imposició indirecta i la imposició directa i la simplificació de les figures impositives que existien al Principat.

Alhora, creiem que el marc actual també permet l'homologació internacional, la qual cosa permet la internacionalització de la nostra economia i la captació d'inversió estrangera.

Ara bé, l'actual model d'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques obvia el precepte constitucional de contribució d'acord amb la capacitat econòmica i de justícia fiscal. No aconseguirà redistribuir la riquesa sinó que es carregarà sobre les classes mitges, augmentant així el grau de desigualtat.

- Procedirem a modificar globalment els impostos directes per tal que els mateixos donin compliment al precepte constitucional.
- No obstant, no crearem noves figures impositives: en particular no instaurarem un impost general sobre el patrimoni ni gravarem les successions.
- Proposem un IRPF amb 2 tipus impositius –del 10% i del 20%, respectivament– amb un mínim exempt de 30.000€ d'ingressos anuals, establint el límit per a l'aplicació del segon tipus pels ingressos obtinguts per sobre de l'import equivalent a deu vegades el salari mínim interprofessional.
- Defensem que la distribució de dividends dels règims especials (SICAV i OIC's) tributi fins al 10%.
- Així mateix proposem la modificació dels incentius fiscals. Crearem bonificacions que tinguin per objecte la promoció de la cultura, el patrimoni i el medi ambient, i que afavoreixin la inserció social de determinats col·lectius susceptibles d'exclusió, ja que entenem que l'eina de la bonificació ha de servir a la societat.
- Creiem que l'actual impost comunal de radicació de les activitats econòmiques s'ha d'eliminar. Aquest grava de forma objectiva la generació de renda d'una activitat econòmica, i constitueix una doble imposició amb l'impost de Societats i l'IRPF. Som fermes defensors que la imposició directa sigui recaptada íntegrament pel Govern. Per compensar la pèrdua d'ingressos dels comuns, proposem que aquest fet es prengui en consideració per a la modificació de la llei de competències i de transferències comunals.
- Les taxes sobre el tabac es mantindran sense alteració, conservant el diferencial de preu amb els països veïns, pendent de les seves variacions.
- Cal avaluar la modificació de l'IGI bancari realitzada pel Govern de Demòcrates per Andorra i restaurar la situació anterior pel que fa a la contribució d'aquest sector.

4. Acord d'Associació amb la Unió Europea

La defensa d'un Acord d'Associació amb la Unió Europea (UE) ha estat una de les divises del Partit Socialdemòcrata des de la seva creació, el 2001.

Aquest acord no vol dir integrar-se a la Unió Europea, vol dir accedir al seu mercat comú en una sèrie d'àmbits concrets. L'acord se sumaria al de la Unió duanera (1991), al de Cooperació (2004), al de Fiscalitat (2004) i al Monetari (2010).

L'actual és un acord de natura comercial, per la qual cosa la fiscalitat en queda fora. En ell s'inclouen els àmbits següents: la lliure circulació de persones, la lliure circulació béns i serveis, i la lliure circulació de capitals.

A causa dels seus trets específics, Andorra ha de negociar aspectes particulars d'aquests àmbits de manera similar a com ho ha fet Luxemburg. Els avantatges, però, serien notables, ja que permetrien a estudiants, treballadors i empresaris accedir al mercat europeu com a ciutadans de la Unió de ple dret.

L'Acord d'Associació amb la UE ha de ser negociat i signat pel Govern i la representació de la Unió Europea. Com que no pot entrar en vigor sense la ratificació del Consell General i dels parlaments dels diversos països de la Unió, tenim garantit el marge suficient per negociar un acord a l'alçada de les expectatives.

5. Modernització de l'àmbit civil

Tal com s'ha assenyalat amb anterioritat, una economia forta i oberta necessita seguretat jurídica i una justícia eficaç. A la darrera legislatura es van adoptar lleis per millorar alguns aspectes bàsics de la Justícia, d'altres en canvi l'han empitjorat (sobre tot en el camp penal amb l'ampliació de la detenció policial i de la llibertat d'expressió amb la coneguda com llei "mordassa" coartant seriosament la lliure actuació periodística). Caldrà avaluar-ne l'eficàcia i reforçar –si cal– la seva efectivitat.

Ahora, caldrà seguir dotant la Justícia de mitjans per garantir, d'una banda, la seva independència i, de l'altra, la proximitat als ciutadans.

Per seguir avançant proposem les mesures següents:

- L'elaboració del Codi Civil per tal de garantir la seguretat jurídica en matèria del dret privat. Amb aquest objectiu, reunirem tots els actors i col·lectius concernits per procedir a la codificació de les diverses normes civils existents i a la modernització d'aquelles que ho requereixin, tot respectant les institucions del nostre dret propi que siguin compatibles amb les actuals i futures relacions socials.
- La redacció d'un Codi de Procediment Civil que centri en un sol text la normativa necessària en matèria processal civil i la unificació dels criteris procedimentals, evitant així diversitats i les consegüents confusions, superant un sistema que actualment pot generar inseguretat.
- L'aprovació d'una nova legislació concursal, moderna, adaptada al context actual, per donar resposta a les necessitats de les persones en casos de dificultats econòmiques i financeres de les empreses del país.
- La creació de batllies especialitzades en matèria civil. En concret proposem crear una especialització en matèria de dret de família, que encabiria tots els processos relatius a les relacions matrimonials i les mesures paternofilials, i una batllia especialitzada en temes econòmics, que hauria de tractar tots els assumptes societaris, mercantils i concursals.
- Iniciar les actuacions escaients per fer realitat el projecte de la nova seu de la Justícia, on els diversos actors de l'Administració judicial podran realitzar les seves tasques de forma més adequada, reinvertint l'estalvi que se n'obtingui en recursos humans i materials que en millorin la seva prestació als ciutadans.
- La revisió i modificació de la composició del Consell Superior de la Justícia per tal de garantir la seva independència respecte de les institucions que en nomenen el seus membres, reforçant si escau les causes de incompatibilitats.

6. Reforma de l'Administració

L'Administració és un àmbit a modernitzar en diverses vessants amb l'objectiu d'obtenir quotes més elevades de satisfacció en el servei públic, des d'una gestió eficient i sostenible.

Més eficiència administrativa és simplificació en els tràmits, legislació adaptada a la realitat i compromís dels treballadors públics.

La reforma de l'Administració que proposem se sosté sobre tres eixos principals, els quals detallem a continuació:

a) Reforma del Codi de l'Administració

Si volem una Administració moderna cal que la dotem d'una legislació moderna. Els principis que han d'inspirar la seva reforma són:

- Obtenir un grau més elevat de seguretat jurídica per excloure de l'articulat les qüestions ja recollides a la Constitució, la Llei del Govern, la Llei de la Funció pública, el Reglament del Consell General, el Reglament (o Llei) d'organització dels comuns i la llei de contractació pública.
- El nucli restant hauria de ser una llei que regulés el Règim jurídic de l'Administració i el procediment administratiu. Els trets que caracteritzarien la reforma són:
  - *El caràcter instrumental de l'Administració. Estaria al servei dels interessos dels ciutadans i dels col·lectius que han de promoure les condicions perquè els drets constitucionals de la persona i dels grups que integren la societat siguin reals i efectius.*
  - *Una dinàmica de modernització de l'Estat en la qual la gestió documental, la transparència i l'eficàcia siguin valors essencials enfront al formalisme; així, s'haurà d'introduir la possibilitat d'identificar les autoritats i els funcionaris sota la responsabilitat dels quals es gestionen els procediments.*
  - *Garantir l'accés als registres i arxius de les Administracions en els termes previstos per la llei, a les persones individuals i als col·lectius.*
  - *També s'haurà d'establir el dret de no presentar documents que ja s'hagin aportat anteriorment a l'administració actuant, com també obtenir informació i orientació sobre els requisits i condicionaments jurídics i tècnics que les disposicions vigents imposin a les iniciatives que vulguin endegar els administrats.*
  - *La necessitat d'ampliar i reforçar les garanties dels ciutadans per a la resolució justa i amb promptitud dels assumptes.*
  - *Establir clarament els drets dels ciutadans en les seves relacions amb les administracions públiques.*
  - *Donar prevalença al silenci positiu i establir de manera taxativa "l'obligació de resoldre". L'objectiu de la llei és que els ciutadans obtinguin una resposta explícita de l'Administració en els terminis establerts.*

– *La simplificació de les relacions entre Administració i ciutadans, reformant i adaptant el Servei de Tràmits.*

– *Crear un marc jurídic d'actuació comú de totes les Administracions –general i comunals– que permeti als particulars adreçar-se a qualsevol instància administrativa amb la seguretat que totes actuen amb criteris homogenis.*

b) Reforma de la Funció pública

La reforma de la Llei de la Funció Pública no consisteix en retallar prestacions, congelar sous i neutralitzar la figura funcionarial.

Reformar la Llei de la Funció Pública –un pas indubtablement necessari– és definir el model de treballador públic que volem i alhora el model de relació amb l'Administració que volem.

Llibre blanc de la Funció Pública

Però, reformar la llei no és suficient, urgeix reformar l'Administració fent-la més eficient en la despesa i més eficaç en l'assoliment d'objectius.

- Per aquest motiu proposem la realització d'una avaluació externa del conjunt dels cossos de l'Administració que identifiqui les disfuncions i fructifiqui en la creació d'un Llibre blanc de la Funció Pública, una guia per al seu desenvolupament a 15 anys vista.

Una nova llei de la Funció Pública

Una Administració moderna no es pot concebre sense una legislació moderna de les relacions que han d'ordenar la funció pública. No aconseguirem una Administració pública més moderna i eficaç sense assolir el màxim grau de compromís de totes les parts concernides.

Partint d'aquesta premissa, i atenent a un sistema que garanteixi la sostenibilitat de les finances públiques, entenem que hem de dotar la Llei de la Funció Pública dels mecanismes que afavoreixin la motivació i l'esperit de superació professional dels treballadors públics.

Proposem una nova Llei de la Funció Pública que ordeni:

- **Relacions d'ocupació:** replantejar la tipologia de les relacions d'ocupació per adaptar-la a la realitat actual, tot

plantejant la creació de dos noves figures: el funcionari interí i el personal de relació laboral.

- **Situacions administratives:** introduir mesures que afavoreixin, d'una banda, l'harmonització de la vida laboral i familiar i, de l'altra, que aportin un major grau de flexibilitat al sistema, estudiant la possibilitat de preveure i aplicar alternatives a la jornada laboral tradicional.

- **Comissió consultiva:** ampliar les competències i l'àmbit d'actuació de la comissió consultiva, redefinint i creant la seva composició i les seves funcions.

- **Drets sindicals:** regulació de la representació dels treballadors públics, en consonància amb la Llei de llibertat sindical i amb el Codi de relacions laborals, a partir de tres elements clau:

- **Òrgans de representació col·lectiva:** associacions sindicals, plataforma de sindicats, delegats de personal, etc.

- **Mecanismes de participació en aquests òrgans:** percentatges mínims de representació, competències, funcions, etc.

- **Desenvolupament dels mecanismes de consulta i negociació de les condicions de treball:** negociacions col·lectives, delimitació dels temes objecte de negociació, etc.

- **Sistema retributiu:** suprimir l'actual sistema de gestió i avaluació de l'acompliment (GAdA), replantejar el compliment de millora, vinculant-lo a un sistema de carrera professional i replantejant el sistema actual de creixement percentual en les bandes salarials, introduir un nou complement que reconegui la carrera professional, regular el càlcul del CRA i iniciar una tasca d'anàlisi i revisió dels diferents nivells salarials actuals.

- **Carrera professional:** dissenyar un pla de carrera professional que reconegui de manera individual el desenvolupament professional com a conseqüència de la valoració de la seva trajectòria i actuació professional quant a l'experiència i la capacitació adquirides, la qualitat dels treballs realitzats i la valoració de l'acompliment i els mèrits acumulats.

- **Sistema de mobilitat:** garantir els principis de publicitat, igualtat i concurrència en els processos de provi-

sió de places i relacionant-los, de manera estreta, amb la mobilitat. Reclassificar les tipologies de mobilitat actualment previstes, explorant noves fórmules de mobilitat com la permuta.

- **Jubilació:** Decretar la suspensió de la Llei 23/2014, de 30 d'octubre, qualificada de creació i de regulació del pla de pensions de la funció pública, de forma que entri en vigor al gener del 2016.

- **Establir un procés de negociació col·lectiva real** (Administració versus sindicats de treballadors de la funció pública) en el qual es decideixin els termes del Pla de Pensions de la Funció Pública, de forma que s'estableixi un model perdurable i econòmicament sostenible per a l'Administració, amb el màxim respecte possible pels drets adquirits dels treballadors públics en actiu.

c) Una nova Llei de contractació pública

La contractació pública no només afecta els contractes d'obres. La seva importància augmenta pels contractes de subministraments, d'assessorament –treballs tècnics i serveis–, gestió i delegació de serveis públics, concursos de projectes, etcètera.

Cal valorar la modificació legislativa dels aspectes en tot el cicle del contracte, per exemple, en l'execució –sobrecost i modificacions del contracte–.

Continua sent necessari regular la subcontractació per tal d'evitar la concentració monopolista del sector de l'obra pública i afavorir l'accés als contractes públics de les empreses especialitzades i de les petites i microempreses.

A les necessitats de millorar la transparència, garantir la igualtat de tracte, evitar pràctiques de favoritisme, corrupció i microcorrupció, també s'hi afegeix la necessitat d'optimitzar la despesa pública. Aquesta optimització ha de garantir que l'ús dels diners públics és conforme als objectius establerts i les necessitats existents i, per tant, les lleis que regulin la contractació pública s'han de formular amb una visió estratègica a llarg termini.

Els objectius de la nova Llei de contractació pública han de ser:

- **Optimitzar l'ús dels recursos públics destinats a la inversió**, establint una metodologia de planificació estratègica de necessitats i d'anàlisi de viabilitat per descartar en la fase de preinversió:

- *els projectes que es desvien dels objectius i polítiques públiques*

- *els projectes mal definits i amb alt risc per a la inversió*

- *els projectes no sostenibles*

- *els projectes sobredimensionats*

- *els projectes no rendibles*

- *els projectes amb duplictat*

- **Instaurar un grau de transparència adequat a totes les etapes del cicle;** és a dir, a les fases prèvies i posteriors a la licitació, des de l'avaluació de les necessitats fins a la gestió del contracte i el pagament.

- **Establir una fiscalització independent (Tribunal de Comptes)** ja a les etapes prèvies en projectes importants econòmicament parlant.

7. Competències comunals

La modificació de la Llei de competències i transferències comunals és imprescindible per clarificar i delimitar les competències dels comuns i del Govern per assolir una prestació més eficient i clara de serveis per part de les diverses administracions implicades.

Els darrers anys s'ha fet patent la manca d'unitat en les polítiques públiques de determinades competències, pel que entenem que les competències comunals requereixen de legislació a nivell nacional.

Per contra, existeixen serveis socials, relacionats amb l'Estat del benestar o amb les polítiques de joventut, on succeeix el contrari: hi ha serveis que es caracteritzen per certa indefinició respecte a qui els ha de prestar. Per tal d'evitar aquestes situacions, es proposa:

- La revisió de la Llei de competències, aclarint i ordenant-les.

- Assolir aquest objectiu, ponderar aquelles que han de ser centralitzades pel Govern, aquelles que han de ser unificades a nivell legal i aquelles que han de coordinar-se des d'una visió nacional.

Aquesta ordenació permetrà prestar més i millors serveis amb els recursos avui dia existents i alhora unificar i homogeneïtzar les polítiques públiques nacionals. A mig i llarg termini aquest fet suposarà una reducció del cost global pels administrats; és a dir, per a tots nosaltres.

8. Contra el canvi climàtic; a favor de l'economia verda i d'un model energètic sostenible

El medi ambient, l'aigua, el paisatge o els recursos agraris i energètics són elements estratègics: tenen traducció econòmica i social i són indispensables si volem tenir futur. Millorar la nostra economia implica també prendre en consideració aquests elements.

Compromís ambiental de l'Administració pública

Govern i, per responsabilitat mediambiental, el conjunt de les administracions públiques han d'actuar amb exemplaritat, influint sobre l'oferta i la demanda per impulsar la producció i comercialització de productes i serveis sostenibles.

Tots els plans d'inversió pública –infraestructures, equips, etc.– es faran sota criteris de sostenibilitat, eficiència i integració en l'entorn.

Les següents mesures s'han dissenyat amb aquesta finalitat:

- Impulsar la demanda d'un mercat sostenible mitjançant la informació als consumidors i la promoció de la compra verda pública.
- Establir en els plecs de bases dels concursos públics criteris d'avaluació mediambientals, que tindran en compte l'eficiència energètica, la minimització dels residus, la utilització de materials reciclats, la compra verda, així com altres aspectes de sostenibilitat. S'inclourà com a factor positiu dels concursos disposar de certificacions de qualitat reconegudes internacionalment.
- Bonificarem fiscalment aquelles empreses que incorporin sistemes de gestió mediambiental.
- Renovar la flota de vehicles públics: es farà amb vehicles adequats a la seva funció, atenent al seu impacte en la qualitat de l'aire, baixos en emissions i amb criteris d'eficiència energètica.
- Treballar conjuntament per reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle, millorant l'eficiència energètica dels edificis i els vehicles de l'Administració (reducció 20% en 4 anys).

Economia verda i canvi climàtic

L'economia verda s'ha d'entendre com una nova via de generació de riquesa sostenible a llarg termini i creadora de llocs de treball d'alt valor afegit. És de vital importància dotar d'un nou impuls l'economia verda, als sectors emergents així com als sectors convencionals, modernitzant-se.

El Principat d'Andorra pot ser capdavanter en un sector amb un gran potencial econòmic arreu del món. Per això cal fomentar l'emprenedoria en el sector i donar suport a les empreses innovadores que aposten per l'R+D i a les iniciatives que puguin consolidar-se com a noves empreses.

- Dotarem l'Institut d'Estudis Andorrans amb més mitjans perquè continuï amb la recerca en projecció climàtica com a element necessari per a la gestió ambiental, així com la seva articulació amb el treball del Grup d'Experts en Canvi Climàtic a Andorra.
- Impulsarem una política fiscal verda que impulsi l'estalvi energètic i l'ús eficient dels recursos, en línia amb les tendències dels països europeus.
- Promourem la creació d'activitat i de llocs de treball en sectors de l'economia verda com ara la rehabilitació i gestió energètica dels edificis, l'eficiència energètica, la gestió del transport, la gestió dels residus i de l'aigua, les energies renovables, les ciutats intel·ligents i donarem suport a la seva internacionalització.
- Acompanyarem les petites i les mitjanes empreses, els emprenedors i els autònoms en el procés d'adaptació tecnològica, promogut per les regulacions orientades a la millora de l'eficiència energètica i el seu estalvi, en l'ús de tecnologies baixes en CO2 i alhora en la identificació de noves oportunitats en el mercat.
- Avançarem en el desplegament de les Green IT per a l'Administració pública: reduir la petjada ecològica, econòmica, social i de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). Aquest treball permet disminuir els efectes negatius de l'activitat humana al medi ambient.
- Promourem la recerca i el desenvolupament en matèria de sostenibilitat i canvi climàtic per tal de facilitar l'excel·lència i donant suport a les empreses de l'economia verda que apostin per l'R+D, considerant l'R+D+i en estalvi i eficiència energètica un dels sectors prioritaris.
- Impulsarem les iniciatives relacionades amb les "ciutats intel·ligents o del futur".

Model energètic i canvi climàtic

Andorra, com totes les societats i territoris del planeta, també està patint els efectes del canvi climàtic i les seves conseqüències.

Tenim el compromís de lluitar contra el canvi climàtic des d'una vessant global, europea i andorrana. Es tracta de la nostra aportació a la solució d'un problema de gran escala. Un compromís que, en tot cas, respon a la responsabilitat amb les generacions futures i a les oportunitats i els beneficis que una economia baixa en carboni genera en termes de prosperitat i de benestar a les persones i famílies que viuen actualment al nostre país.

Per lluitar contra el canvi climàtic, cal avançar cap a una economia competitiva baixa en carboni, disminuint les emissions de CO₂ i augmentant la capacitat de la terra d'absorbir-lo. Les polítiques de canvi climàtic no deixen en definitiva de ser accions que, de forma general, contribueixen a una bona gestió ambiental del país i porten a desenvolupar una societat econòmicament forta i responsable.

Apostarem pel sector industrial de les energies renovables com a sector estratègic de competitivitat, amb capacitat d'internacionalització i exportació tecnològica, de creació de negocis, serveis i nous llocs de treball.

Els objectius "20-20-20" per al 2020, internacionalment reconeguts per lluitar contra el canvi climàtic, són:

- reduir un 20% l'emissió de gasos d'efecte hivernacle,
- incrementar el percentatge del consum d'energies renovables $\geq 20\%$,
- disminuir un 20% el consum energètic gràcies a l'eficiència energètica (Pla d'Estalvi i Eficiència Energètica, 2015-2020).

Aquests objectius podran ser assolits si la nostra societat treballa per impulsar una economia verda i estableix un model energètic modern i sostenible.

Per això, hem de:

- millorar l'eficiència en el consum, la producció i el transport de l'energia.
- avançar en els sistemes d'aïllament tèrmic dels edificis.
- afavorir les energies renovables: inversió, aplicació i fiscalitat.
- assolir l'R+D+i per augmentar la captació de CO₂ atmosfèric.
- cercar mètodes d'adaptació al canvi climàtic.

Per poder aconseguir aquests objectius:

- Desenvoluparem una llei de canvi climàtic que inclogui els compromisos d'Andorra en el context europeu, tant pel que fa a la mitigació com a l'adaptació, tot prenent com a referència el full de ruta per avançar cap a una economia competitiva baixa en carboni per al 2050, adoptat per la Unió Europea.
- Promourem la coordinació de les polítiques climàtiques del país amb els comuns, administracions clau per al seu desenvolupament.
- Promourem la recerca i el desenvolupament en matèria de sostenibilitat; especialment en eficiència energètica, energies renovables i adaptació al canvi climàtic, promovent l'excel·lència de les empreses del sector i de les iniciatives individuals.
- Apostarem pel sector industrial de les energies renovables com a sector estratègic de competitivitat de l'economia andorrana, amb capacitat d'internacionalització i exportació de tecnologia.
- Estimularem la creació de negocis, serveis i productes en sectors energètics emergents, que afavoreixin la creació de nous llocs de treball.
- Dotarem dels recursos necessaris la recent creada Oficina de l'Energia (Decret de creació del desembre del 2012) per treballar en el desplegament del Llibre blanc de l'Energia.
- Establirem la Taula de l'Energia amb la participació de tots els agents socials, administracions comunals, entitats parapúbliques i privades, i consumidors amb l'objectiu de validar el desplegament del Llibre blanc de l'Energia i de mantenir-lo actualitzat.
- Establirem la llei de qualitat en el subministrament elèctric, amb un control sobre l'acompliment de les versions.
- Treballarem per garantir que el preu de l'electricitat per a les famílies i les empreses sigui raonable i just, tot regulant els serveis energètics com a eina per impulsar l'estalvi i la racionalització del seu consum.
- Vetllarem per facilitar la implantació al nostre país de fonts de generació d'energia alternatives renovables que ens permetin reduir la nostra dependència energètica amb els països veïns. Considerant les tecnologies actuals, cal valorar la necessitat d'establir microcentrals elèctriques en els nostres rius, garantint el mínim impacte ambiental i valorant prèviament els beneficis obtinguts

versus els possibles perjudicis ocasionats. S'han de potenciar energies alternatives com ara la solar, la geotèrmia i aerotèrmia, biomassa, etc. Cal afavorir la producció elèctrica local per a una millor estabilitat del sistema elèctric.

- Crearem un marc favorable per a la gestió forestal i ús de la biomassa.
- Introduïrem el concepte de xarxes intel·ligents –Smart Grids– en la gestió elèctrica, per una millor integració de les fonts d'energia renovables en les xarxes elèctriques i subministrament d'energia estable.
- Donarem estabilitat legal als inversors d'energies renovables o de cogeneració i en facilitarem el seu desplegament.
- Crearem un marc favorable per a la generació d'energia en els edificis i aconseguir així edificis exportadors nets d'energia, al mateix temps que fem possible la reestructuració de les xarxes elèctriques que faciliti la generació descentralitzada i la gestió intel·ligent.
- Implicarem l'Administració pública com a agent exemplificador però també els ciutadans i les empreses com a subjectes d'acció i beneficiaris: millora energètica dels edificis i instal·lacions de gestió pública.
- Establirem campanyes i accions per promoure la cultura de l'energia a través de l'estalvi i l'eficiència energètica, dins el Pla d'ús eficient de l'energia.

Mobilitat i infraestructures

Una mobilitat sostenible implica garantir que els sistemes de transport responguin a les necessitats econòmiques, socials, d'equilibri territorial i mediambientals, i que se'n redueixin al mínim les repercussions negatives.

Per això:

- Seguirem apostant per un model de transport públic potent al servei de la qualitat de vida de la gent, de l'economia, de la funcionalitat dels nuclis urbans, que afavoreixi l'estalvi energètic, la qualitat de l'aire i la reducció de gasos amb efecte d'hivernacle.
- Crearem el Consorci Nacional del Transport Públic amb la participació del Govern, comuns i entitats privades. Proposem un transport públic real que millori les connexions del transport públic intraurbà i interurbà i permeti reduir de manera significativa l'ús del cotxe privat o tre-

ballant en la creació d'un sistema estretament connectat, amb o impulsant campanyes de sensibilització i ús del transport públic.

- Treballarem per a la supressió de les barreres arquitectòniques al transport públic.
- Dissenyarem, amb la participació dels agents socials implicats, el Pla Nacional de mobilitat no motoritzats.
- Promourem els desplaçaments a peu –zones de vianants, camins,...– i en bicicleta (que el projecte Bicing pugui instaurar-se en circuits interparroquials), incorporant, amb la complicitat dels comuns, un nou espai per al pas de les bicicletes creant una xarxa bàsica i un Pla director de la bicicleta per fomentar-ne el seu ús.
- Proposem canvis en la legislació del trànsit per incorporar-hi mesures que garanteixin la màxima protecció dels ciclistes com els usuaris més vulnerables de la via pública.
- Potenciarem la ciutat del vianant i, per això, afavorirem infraestructures per als vianants.
- Cal garantir que totes les persones tinguin accés als llocs d'interès i cal fomentar l'eliminació de qualsevol barrera arquitectònica per assegurar la plena integració de les persones discapacitades físiques. Si aconseguim una accessibilitat total haurem dotat d'igualtat d'oportunitats tothom.
- Treballarem intensament amb els representants competents dels països del nostre entorn per millorar la xarxa ferroviària dels Pirineus mitjançant la CTP.
- Posarem especial atenció en aquelles infraestructures transeuropees i de connexió internacional que garanteixen el turisme i, en general, la competitivitat i la internacionalització del nostre país.
- Encoratjarem el fet de compartir vehicles, el teletreball, els horaris laborals graduals,...
- Valoració d'altres mitjans de transport com podria ser el transport per cable.
- Redactarem un nou pla d'infraestructures viàries basat en uns criteris de necessitats de mobilitat, aspectes ambientals, d'equilibri territorial, seguretat viària i també aspectes econòmics i financers.

Qualitat de l'aire

En la qualitat de l'aire que respirem, influencien molts factors que ja s'han analitzat en aquest programa. L'ús d'energies renovables, la millora de l'eficiència energètica dels edificis, la millora del parc mòbil i de les calderes de calefacció, l'ús del transport públic, impacten positivament en la qualitat de l'aire que respirem.

Així, i paral·lelament a altres mesures, cal treballar per:

- Garantir i mantenir un parc mòbil, i que les proves de contaminació atmosfèrica de l'ITV siguin estrictes.
- Garantir i mantenir un parc de calderes d'energia fòssil en bon estat de combustió. Per això es reforçaran els mecanismes de control de les calefaccions i es potenciarà l'ús de tecnologies més modernes, més eficients a nivell energètic i, per tant, més respectuoses amb el medi ambient i la salut pública.
- Continuarem mantenint la xarxa actual de control de la qualitat de l'aire i, si és necessari, la dotarem de majors recursos per poder valorar els efectes d'aquestes polítiques de reducció de contaminants en l'atmosfera.
- Treballarem en una reglamentació sobre la qualitat de l'aire interior que permeti avaluar l'aire interior i fixar normes necessàries per tal de protegir la salut dels usuaris de l'edifici.
- Millorarem la coordinació de les parts implicades en situacions d'episodi ambiental de contaminació per reduir la càrrega contaminant, i la implicació dels comuns per un aire més net.

PER LA POSADA EN VALOR DEL PATRIMONI NATURAL I CULTURAL EIX (II)

EG.2015

9. Medi ambient

Territori i urbanisme

El territori és un dels actius més potents que té Andorra i cal posar la planificació i l'acció de govern al servei d'aquest actiu. Volem dissenyar i construir un territori que sigui competitiu, que sigui sostenible i que garanteixi la cohesió social. Aquest és el nostre triple objectiu.

Especialment i amb urgència, necessitem poder configurar, gestionar i treure el màxim rendiment de les nostres infraestructures, per posar-les al servei del desenvolupament econòmic i de la qualitat de vida de la gent.

En això ens juguem coses tan importants com la nostra capacitat turística o un model de transport públic que està a la base de la nostra qualitat de vida i la nostra cohesió social.

- Impulsarem la Llei del territori, que ordeni i simplifiqui la legislació sobre ordenació territorial, gestió urbanística, muntanya i paisatge, entre d'altres, de manera que garanteixi l'eficiència i la cohesió territorial en la planificació territorial i sectorial i contempli criteris de sostenibilitat. Cal revisar tots els plans d'urbanisme per tal de poder organitzar en la totalitat del territori andorrà uns espais dedicats a l'oci nocturn, a la indústria i als habitatges. I garantir així, que el teixit industrial d'Andorra no estigui limitat per la proximitat d'edificis que pot veure's alterat en el seu confort. Els plans d'urbanisme també han de contemplar l'existència de zones verdes.

- Dissenyarem nous instruments jurídics i de gestió integrada que agilitin la implantació territorial i el desenvolupament de projectes estratègics de forma ràpida i adequada, facilitant la inversió local o estrangera que aportï valor tot i garantint que el país pugui aprofitar les oportunitats que s'obrin en cada moment des del respecte als criteris de qualitat territorial i ambiental.

- Estudiarem la introducció en l'àmbit de la gestió urbanística, dels conceptes de compensació ecològica i d'infraestructura verda.

- Estudiarem la introducció d'incentius fiscals per als propietaris que col·laboren en la gestió, valorització i conservació del territori.

- Integrarem les polítiques d'urbanisme i mobilitat dins un model territorial eficient, que garanteixi l'accessibilitat amb el menor cost infraestructural, ambiental i econòmic.

- Potenciarem les activitats econòmiques, com l'agroturisme, el turisme de natura i les pràctiques esportives i de lleure compatibles amb el medi natural, com a font de riquesa i que fan del paisatge i del medi rural i natural el seu principal atractiu econòmic, turístic i social.

- En els espais protegits es tindrà cura de garantir la continuïtat dels usos de les activitats agràries, ramaderes i forestals, i turístiques, compatibilitzant la protecció dels espais amb l'activitat tradicional i el turisme sostenible.

- Mantindrem les ajudes a la rehabilitació d'edificis que, a més de reactivar el sector de la construcció, contribuirà a la reducció de la contaminació atmosfèrica, reduint els gasos a efecte hivernacle, que tenen una incidència directa a la salut pública.

- Contaminació lumínica: considerant la proliferació de cartells publicitaris lumínics de grans dimensions, cal redactar les normes d'instal·lació i ús per tal de no pertorbar el medi ambient, però també per cuidar el confort dels habitatges situats a prop.

Medi natural i biodiversitat

Andorra és un país amb un patrimoni natural excepcional i una biodiversitat important. Aquest entorn natural i divers en espècies i paisatges mereix ser protegit, ordenat, conservat i gestionat correctament per ser gaudit pels ciutadans i ciutadanes, per les persones que ens visiten i les generacions futures.

El patrimoni natural d'un territori, i la manera com és gestionat, són també part indissociable de la identitat d'un país. Són una carta de presentació cap a l'exterior, i una font d'oportunitats en l'àmbit econòmic, territorial i social. Establir un sistema d'espais naturals protegits són el millor instrument disponible per assegurar la conservació del nostre patrimoni natural més rellevant i alhora un instrument idoni per aprofitar al màxim les enormes oportunitats que un entorn natural ben gestionat ofereix al país. El patrimoni natural d'Andorra ha d'esdevenir un emblema nacional i un actiu econòmic de primer ordre.

- Treballarem a nivell legislatiu, per tal de redactar de manera consensuada la Llei d'avaluació d'impacte ambiental.

Valorització dels espais protegits

- Elaborarem la Llei de patrimoni natural que permetrà definir i catalogar els diferents espais protegits, determinar la importància ecològica de cada espai, coordinar la regulació entre Govern i comuns i establir els plans de conservació, ús sostenible i promoció.

- Dissenyarem el Pla Nacional per a la conservació i l'ús sostenible del territori, que ha de permetre:

– la conservació de la biodiversitat, dels ecosistemes i fer compatible la protecció de les espècies i els hàbitats naturals i seminaturals amb l'activitat humana que s'hi desenvolupa, com pot ser l'oferta en turisme sostenible;

– la valorització del territori i dels seus recursos;

– la valoració geològica (a certa alçada els parcs naturals són bàsicament d'interès geològic, molt valorats per especialistes del nord d'Europa però força desconegut en el nostre entorn);

– la inversió en estudis de distribució i ús sostenible del territori, i en la construcció, manteniment i promoció de refugis guardats;

– la definició, la inversió, el manteniment dels camins en coordinació amb els comuns: manteniment i senyalització.

- Impulsarem un Pla Estratègic dels Parcs Naturals d'Andorra, amb la participació de tots els actors implicats, com a eina per desenvolupar tot el seu potencial. Aquest Pla, contindrà, entre d'altres, les actuacions següents:

– Impuls de la marca Parcs d'Andorra per a la seva promoció.

– Dinamització de l'activitat econòmica pròpia dels àmbits dels Parcs.

– Millora de la gestió dels Parcs, promovent la participació i la coordinació institucional de tots els actors que hi intervenen.

– Recerca de noves fonts de finançament i millores en la gestió que els faci menys dependents dels fons públics.

Gestió forestal i prevenció d'incendis

Les masses forestals representen un percentatge molt important del nostre territori. Les noves oportunitats que ofereixen les energies renovables i la necessitat d'actuar preventivament davant el risc d'incendis fa necessari destinar esforços a millorar i incentivar les activitats silvícoles amb aquesta finalitat.

- Aprovarem el Pla General de Política Forestal del Principat d'Andorra per contribuir a:

– Definir objectius comuns en la gestió dels boscos.

– Establir programes d'actuació mancomunats amb tots els comuns per tal d'eliminar les barreres administratives en la gestió forestal.

– Col·laborar en la planificació i coordinació dels treballs forestals amb l'actual plataforma de mancomunió de la gestió forestal dels comuns.

– Garantir una coordinació nacional de protecció civil, indústria i energia, medi ambient i comuns en:

• la prevenció d'incendis i la defensa contra allaus;

• la valorització del patrimoni natural i paisatgístic;

• la millora silvícola i ramadera: biodiversitat i paràmetres de quantitat/qualitat de les pastures;

- la millora del sotabosc;
- la millora ecològica: selecció d'espècies per a la prevenció d'incendis.

• Promourem l'aprofitament fustaner per part dels comuns, posant èmfasi en la Certificació forestal de qualitat internacional, que premia els criteris d'eficiència, sostenibilitat i respecte al medi natural dels treballs forestals per vendre la fusta i permetre a les administracions públiques:

- autofinçar treballs de neteja forestal.
- realitzar campanyes de comunicació i sensibilització sobre la percepció social de la gestió forestal.
- promoure turísticament el paisatge.
- realitzar inversions per a l'autonomia energètica dels edificis administratius i l'aprofitament energètic.
- Fomentar noves oportunitats d'emprenedoria i creació de llocs de treball.
- Establir plans de formació professional en l'àmbit forestal per lluitar contra l'atur juvenil i ajudar a la reinserció i reconversió laboral de les persones aturades.

Defensa i protecció dels animals

Els animals són éssers vius dotats de sensibilitat. Han de rebre el tracte i l'atenció bàsiques que els procurin benestar. Ningú no els ha de provocar sofriments o maltractaments ni causar-los estats d'ansietat o de por.

Davant aquestes premisses, proposem:

- Impulsar la llei de protecció dels animals, incorporant criteris de benestar animal i millorant i enduint la tipificació dels maltractaments i abandonaments com a delictes a incloure al Codi Penal.
- Aplicar i adequar les normatives europees en protecció d'animals, siguin de companyia, domèstics, exòtics, salvatges, de producció o de la resta de categories.
- Crear el Consell assessor per a la protecció de la biodiversitat, format pel teixit associatiu i la societat civil, que col·laborarà en:
  - establir els instruments necessaris per evitar els abandonaments així com el maltractament dels animals;

- participar amb el Departament d'Agricultura i els comuns en el control i distribució de les colònies de gats errants;

- el disseny de campanyes de sensibilització i educació mediambientals amb el Centre Andorra Sostenible, sistemes d'educació formal i punts juvenils comunals.

Gestió dels recursos naturals: l'aigua

L'aigua és un element fonamental per a la nostra vida i per al desenvolupament equilibrat del país. És per això que s'ha de treballar per garantir l'abastament i la seva qualitat arreu amb una visió integral del cicle de l'aigua, abordant la titularitat de l'aigua i els seus usos.

La Llei actual data de 1985. Creiem fermament que ara toca refer la Llei perquè tingui en compte l'evolució de la societat andorrana en aquest gairebé darrers 30 anys. L'aigua és un bé de tots. Correspon, doncs, al Consell General englobar els seus usos per tal que es defineixin les regles exactes de la seva utilització: aigües potables, termals, envasades, cabal ecològic dels rius, canes, neu de cultiu, pesca, aigües residuals i superficials.

- Es treballarà en una nova llei d'aigües que ha de permetre una gestió més eficient de l'aigua.
- En el tractament de les aigües residuals, cal garantir que siguin conduïdes fins als col·lectors generals. Avui, no tots els col·lectors secundaris estan embrancats als col·lectors generals i continuen abocant aigües residuals als rius. Cal que Govern impliqui els comuns perquè accelerin aquest procés i tinguem, abans del 2020 –termini fixat en el Pla de sanejament de les aigües residuals de 1996 i de l'Addenda al Conveni del febrer del 2005, signada per tots els comuns al final del 2012–, la totalitat dels col·lectors secundaris embrancats als col·lectors generals.
- Paral·lelament, establim l'Organisme Nacional de l'Aigua (ONA), marc de coordinació i diàleg entre administracions, organismes i associacions vinculades amb l'aigua (Govern, comuns, distribuïdores, FEDA, Federació de pesca, Associació de pagesos i ramaders, camps de neu, etc.) per constituir així un fòrum pluridisciplinari transversal de tots els sectors de l'aigua.

Entre les seves futures funcions, destaquen:

- Centralitzar dades, estudis i projectes sobre l'aigua. Ser una eina d'informació per als tècnics i la població en general.

- Implementar el sistema d'informació de l'aigua per disposar de dades sobre qualitat, quantitat, usos i poder orientar estratègies de gestió sobre el recurs hídric.

- Ajudar en la redacció del marc regulador: legislacions, mapes, tarifes.

- Coordinar, amb els agents implicats, mesures de sensibilització de la població davant de la complexitat de la gestió de l'aigua.

Gestió dels residus

En el sector dels residus, Andorra ha fet passos importants, que han de continuar. Hem de tendir cap al zero residus.

La població ha de ser conscient del seu rol primordial per aconseguir aquest objectiu. El millor residu és aquell que no es produeix. La política del residu ha d'anar orientada cap a les tres R: Reduir, Reutilitzar, Reciclar.

El residu ha de ser un subproducte, un nou recurs. Hem de treballar perquè tot residu produït esdevingui un nou recurs. Fer campanyes per a l'ús raonable dels envasos, del consum responsable, campanyes més agressives per a la correcta segregació dels residus perquè puguin ser reutilitzats com a subproductes, potenciant el compostatge de la matèria orgànica i valoritzant energèticament tot residu que no pugui ser utilitzat com a recurs i que no suposi un risc no controlat d'emissions a l'atmosfera.

En resum, aplicar la jerarquia en la gestió de residus: prevenció/minimització, reutilització, reciclatge i valorització de materials, valorització energètica i eliminació (disposició del rebuig).

- Impulsarem un nou Pla de Gestió de Residus 2015-2020 i revisarem la seva fiscalitat. Durem a terme una política decidida en relació amb els residus i aplicarem mesures realistes i necessàries que permetin fer-ne una bona gestió.

- Fomentarem la prevenció i reducció dels residus en origen, mitjançant acords amb els productors, els comerciants i les indústries.

- Promourem un model més eficient de gestió que passen per la recuperació i la reutilització.

- Augmentarem el percentatge de reciclatge dels residus domèstics, industrials.

- Apostarem decididament per reduir els residus per càpita, impulsant el compostatge.

10. La cultura, eina d'inclusió i de transformació socials

La cultura, a més de coneixement, entreteniment o espectacle, té el valor de generar una actitud crítica i alhora creativa, i d'afavorir la comprensió de la complexitat de la societat i de crear dinàmiques més dialogants.

La cultura és clau per a la integració i la cohesió socials, perquè fa efectives polítiques de proximitat i d'identitat com a garantia de la universalització dels drets culturals.

La cultura ha de tenir un paper central en la política social i del benestar. No només hem de garantir polítiques universals per a la salut, l'acció social o l'educació.

El patrimoni cultural constitueix un dels testimonis principals de la història, la identitat i la creativitat d'un país. És un deure essencial de la societat i dels poders públics preservar aquesta riquesa col·lectiva i transmetre-la en les millors condicions a les generacions futures.

Preservar i posar en valor el nostre patrimoni cultural

- Modificarem la Llei de patrimoni per garantir la conservació dels nostres béns d'interès culturals i els seus entorns, tot entenent que són indrets d'un gran valor estratègic per a la ciutadania i per a la identitat d'Andorra.

- Definirem una política en gestió patrimonial: garantir l'estudi, la conservació i la promoció del nostre llegat patrimonial material i immaterial.

- Impulsarem els ajuts a la protecció del patrimoni cultural de propietat privada però que té un interès públic per garantir-ne la conservació i la promoció.

- Impulsarem programes pedagògics de sensibilització del patrimoni a les escoles. Cal que les noves generacions coneguin el seu entorn, s'hi identifiquin i es comprometin a conservar-lo.

Preservació i difusió de la Vall del Madriu-Perafita-Claror

- Redactarem, aprovarem i aplicarem un veritable pla de gestió de la Vall de Madriu-Perafita-Claror, paisatge cultural reconegut com a Patrimoni Mundial per la UNESCO, exponent de la nostra riquesa cultural i recurs turístic que cal impulsar de manera sostenible.

Creació d'un pla de dinamització de la xarxa museística nacional

- Elaborarem un pla de dinamització de la xarxa museística nacional (pública i privada) perquè esdevinguin espais més dinàmics on es renovin els coneixements, s'estimuli la creativitat i esdevinguin llocs de referència cultural per als ciutadans i d'atracció turística. El pla haurà de contemplar el projecte del futur museu nacional, tenint clar qui ha de ser el seu paper cultural i identitari, però sabent que és un projecte que s'emmarcarà en una conjuntura més favorable.

- Analitzarem i racionalitzarem els equipaments públics dels serveis responsables de la gestió cultural per garantir-ne una de les seves funcions principals com és la conservació de les col·leccions que custodia. Un dels projectes prioritaris és dissenyar i construir un Arxiu Nacional que garanteixi la conservació del patrimoni documental avui en risc.

- Elaborarem, en estreta col·laboració amb el ministeri encarregat del turisme, un pla integral per impulsar el turisme cultural i promoure noves iniciatives que conjuminin aspectes culturals i ambientals.

- Inventariarem i avaluarem els equipaments culturals del país amb la col·laboració dels comuns, i junt amb el patrimoni cultural immoble de propietat pública, impulsarem un pla nacional d'equipaments culturals que doni resposta a les demandes ciutadanes (Biblioteca Pública). Béns d'interès cultural com la Casa Rossell o Ràdio Andorra han d'esdevenir equipaments patrimonials amb un ús educatiu i social adequat a les necessitats del país i a les inquietuds actuals.

Millora de la gestió de l'acció i la promoció de la cultura

- Crearem el Consell Nacional de la Cultura i les Arts, concebut com un òrgan de participació sectorial amb caràcter consultiu que haurà de desenvolupar funcions d'informació, debat, propostes, consultes i assessora-

ment, pel que fa a la promoció de la cultura com a la creació artística, implicant activament els representants de tots els àmbits culturals del país.

- El Consell Nacional de la Cultura i les Arts ha de ser element orientador de l'acció de Govern respecte de qüestions culturals.

- Impulsarem un pla de suport a la creació artística que doni resposta a les necessitats dels creadors del país quant a recursos, producció i difusió de la seva obra. Convidarem els propis creadors a participar activament en l'elaboració de les propostes que configuraran aquest pla.

- Crearem un Pla Nacional de foment de la lectura per permetre millorar els hàbits de lectura de la població, dissenyant el sistema de gestió bibliotecari d'Andorra.

Promoció de l'ús social de la llengua

- Crearem un Departament de Política Lingüística de veritat, que englobarà tots els serveis que actualment es troben en una situació dispersa i poc coordinada a causa de la seva dependència de ministeris diferents, amb la voluntat de donar a aquests serveis un millor rendiment, oficialitat, significació, visibilitat i empenta pressupostària.

- La seva missió serà la de liderar la política lingüística del Govern i esdevenir l'únic interlocutor vàlid dins i fora d'Andorra en qüestions sociolingüístiques i lingüístiques i amb totes les eines necessàries al seu abast. Alhora, serà el responsable de vetllar i fer complir la legislació sobre l'ús de la llengua en les empreses privades i a l'Administració pública.

Augment dels recursos i promoció del mecenatge

Unes polítiques culturals que prioritzen la preservació i posada en valor del patrimoni cultural, la promoció i l'accés a la cultura, el suport a la creació artística, i que tenen per missió la cohesió ciutadana i la transformació social, necessiten uns pressupostos que garanteixin la seva aplicació.

- Ens comprometem a augmentar progressivament l'actual pressupost del Ministeri de Cultura (actualment, l'1,3% del pressupost total de Govern) fins arribar a destinar el 2%.

- Promourem la modificació del marc fiscal perquè permeti afavorir l'aplicació de deduccions fiscals amb l'objectiu d'incentivar el mecenatge i el patrocini cultural, com a principal contribució de la iniciativa privada a la cultura.
- Proposarem, alhora, l'aplicació de deduccions i exempcions fiscals per a autors i a determinades produccions de les empreses culturals.

11. L'educació: inversió de futur

Els reptes que actualment té la societat andorrana (obertura econòmica, l'encaix a Europa, els desequilibris socials, la diversitat cultural,...) requereixen d'una planificació acurada de les nostres polítiques educatives.

Els eixos programàtics que prioritzem, així com els objectius i projectes els detallem a continuació:

Educació que promogui l'equitat, la cohesió i la ciutadania activa, crítica i responsable

Per assolir-ho, proposem:

- Enfortir l'estructura educativa pública com a factor de cohesió social, assegurant l'accés de les famílies -independentment del seu origen i condició social, cultural i econòmica-, a qualsevol dels sistemes educatius que configuren la xarxa pública del país en condicions d'igualtat;
- Regular l'escolarització 0-3 anys. Definir un marc pedagògic comú per a les Escoles bressol.
- Assegurar una educació inclusiva que garanteixi a la major part de l'alumnat la superació amb èxit de l'escolaritat obligatòria i la creació d'itineraris formatius que facilitin la seva inserció sociolaboral.
- Impulsar el reconeixement acadèmic dels estudis de formació musical que es realitzen al país.
- Millorar l'eficiència en la gestió dels serveis i dels recursos escolars, optimitzant l'ús d'infraestructures i equips i preveient necessitats futures, per tal d'oferir el millor servei a un cost assumible.

- Afavorir el disseny i la implementació de programes educatius transversals, orientats al desenvolupament d'una ciutadania democràtica, activa i responsable.

- Facilitar l'acompanyament i el suport informatiu i formatiu a les famílies, a través de programes i projectes adaptats a les seves necessitats.

Un sistema educatiu de qualitat, eficient i sostenible

Proposem:

- Continuar implementant el projecte de renovació i millora del sistema educatiu andorrà, desplegant un programa educatiu per a cada nivell d'ensenyament que garanteixi l'adquisició d'unes competències clau per al desenvolupament personal, social, professional i acadèmic al llarg de la vida.
- Preparar i dotar els centres educatius de les eines i recursos necessaris per detectar els alumnes amb altes capacitats per donar resposta a les seves necessitats educatives.
- Desenvolupar la carrera professional del personal docent.
- Assegurar la sostenibilitat del sistema educatiu, equilibrant les necessitats qualitatives del sistema educatiu amb una gestió acurada i responsable dels recursos humans.
- Ampliar les modalitats de Formació Professional i el nombre de places.
- Assegurar la igualtat d'oportunitats envers l'aprenentatge de la llengua anglesa per a tots els estudiants. Promoure i facilitar la realització d'estatges formatius a l'estranger.

Educació al llarg de la vida per a tots els ciutadans

Per aconseguir-ho, proposem:

- Potenciar la formació al llarg de la vida per facilitar la realització personal, professional i social de totes les persones, incrementant la participació de la població adulta en els programes de formació continuada general i específica, a través d'una diversificació de l'oferta ajustada a les seves necessitats i interessos;
- Regularitzar i fer accessibles al ciutadà els processos de reconeixement i validació de l'experiència professional i facilitant la mobilitat professional dels ciutadans mitjançant la creació de circuits d'aprenentatge al llarg de la vida.
- Crear una Taula de formació permanent, amb la participació de la major part de sectors i àmbits de la societat civil, amb la finalitat de detectar i compartir les necessitats formatives a la nostra societat (escola d'empresadors, escola de pares,...)

Ensenyament Superior, públic i innovador

L'ensenyament superior permet la transmissió del coneixement a través de la formació i és creador i promotor del coneixement.

Per revitalitzar-lo, proposem:

- Facilitar la mobilitat dels estudiants a través de l'ampliació de beques i ajuts a l'estudi.
- Garantir la qualitat de l'ensenyament superior, establint una carrera professional del personal docent que tingui en compte indicadors de qualitat i de producció científica i implementant un programa sistemàtic d'auditories de qualitat externes;
- Crear un marc de titulacions d'ensenyament superior flexible i homologable i creant un procés de reconeixement de les formacions no-formals.
- Consolidar la Universitat d'Andorra perquè pugui seguir desenvolupant un pla estratègic que respongui a la dimensió i a les necessitats del país.
- Ampliar l'oferta d'ensenyament professional superior que respongui a les necessitats del mercat laboral.
- Promoure l'emprenedoria dins de les formacions universitàries, per poder desenvolupar projectes empresarials innovadors.
- Impulsar la recerca universitària i la difusió de nou coneixement.

12. La recerca, trampolí per a nous pols econòmics

La recerca és una eina fonamental de desenvolupament econòmic i social que permet la creació de nova riquesa, que incrementa la cohesió social i enforteix l'esperit de país.

Hem treballat i treballem per desenvolupar la recerca a Andorra a fi d'avançar fermament cap a la creació d'un nou pol econòmic basat en el coneixement.

Creiem en el potencial de casa nostra.

Els nostres joves cada vegada estan més preparats acadèmicament i son més nombrosos en optar per la investigació i per fer recerca. Hem de saber recuperar aquest talent que sovint no retorna per falta d'oportunitats i que és tan necessari per al nostre futur.

No podem oblidar les nombroses empreses del país que creuen fermament en la recerca i el desenvolupament com a part vital del seu negoci.

El creixement econòmic futur passa inevitablement per mantenir l'avantatge competitiu de les empreses en el camp del coneixement, mitjançant la inversió en recerca. Cal, doncs, fer el salt cap a una recerca amb un pes específic cada vegada més important, que sigui veritablement una peça clau per a l'evolució d'Andorra.

Per aconseguir aquestes fites, volem:

- Estructurar la recerca pública, reorientant l'Institut d'Estudis Andorrans cap a un centre de recerca interdisciplinari i desenvolupant una llei de recerca;
- Fomentar la col·laboració entre la recerca pública i la privada, fomentant l'intercanvi d'investigadors entre aquests dos sectors, creant grups de recerca mixtos empresa/universitat o empresa/centre nacional de recerca;
- Conservar, recuperar i atraure el talent, creant una xarxa d'investigadors andorrans a Andorra i a l'estranger, que permeti afavorir les col·laboracions, el coneixement mutu i la implicació en el projecte de país.

Disposar d'aquesta informació ha d'afavorir una gestió del coneixement andorrà més eficient que promogui la investigació, el desenvolupament i la innovació, faciliti el retorn dels professionals i generi uns nivells elevats de riquesa que revertiran en el benestar de tota la població.

13. L'esport, des de la base fins al cim

Quan el Partit Socialdemòcrata va estar vint mesos a Govern va realitzar bona part dels compromisos a què s'havia compromès en l'àmbit esportiu.

Creiem en la importància de tota la institució esportiva.

Compaginar les ajudes a les federacions esportives, l'esport de base i els professionals de l'esport és el pilar que sustenta el nostre programa.

Ja aleshores (2009-2011), vam modificar els procediments d'atorgament de subvencions i beques amb la finalitat d'homogeneïtzar-ne l'atribució i restablir l'equitat a partir de criteris esportius.

Vam enllestir el Centre de tecnificació esportiva d'Ordino, eina a l'abast d'esportistes d'alt nivell i de tècnics d'arreu, en col·laboració amb serveis de formació tècnica i esportiva d'altres països i entitats especialitzades. Aquest equipament indispensable per al país respon als conceptes de prevenció, estudi i investigació esportiva, i és una eina per a atletes professionals i també per a practicants de les federacions esportives nacionals, i se situa com a eina fonamental en el Pla per a la protecció de la salut de l'esportista.

Vam incorporar totes les administracions del país en la promoció del turisme esportiu. Així mateix, vam ampliar el nombre de disciplines per a la pràctica de l'esport es-tudi.

Però, per sobre de l'aspecte econòmic de l'esport, vam apostar i apostem pels esportistes, des dels més joves fins als professionals, sense oblidar els amateurs.

A nivell de la base, volem aprofitar les infraestructures nacionals existents per crear una estructura esportiva i educativa que permeti als nostres atletes dedicar-se al seu esport i seguir uns estudis que els assegurin un futur professional sense haver de marxar del país.

Per aconseguir que l'esport andorrà sigui un àmbit de referència, continuarem treballant per:

- Elaborar el reglament de funcionament de l'esport es-colar, com estipula la Llei de l'esport, aprovada el 1998.
- Integrar plenament l'Escola de Formació de Profes-sions Esportives i de Muntanya (EFPEM) en l'estructura de la formació professional reglada del país.

- Ampliar l'especificitat formativa de l'Escola de Forma-ció de Professions Esportives i de Muntanya amb títols homologables.

- Desenvolupar el Pla estratègic de l'esport i aconseguir que l'esport esdevingui element clau per a la projecció internacional d'Andorra, cercant patrocinadors privats, fomentant l'esport popular com a vehicle de cohesió i d'inclusió, adequant els serveis de l'esport a les noves demandes del sistema esportiu i modernitzant les seves estructures organitzatives. Tot això, amb la col·laboració del Consell Andorrà de l'Esport.

- Desenvolupar un Pla General de Medicina Esportiva que inclogui les corresponents equipacions mèdiques ho-mologades, persones físiques col·legiades amb certificats mèdics coherents i formacions pedagògiques-experimen-tals per a tots els sectors d'edat.

- Fomentar el Pla General de Medicina Esportiva amb recuperacions aquàtiques, incidint molt en el turisme es-portiu.

- Afavorir econòmicament les petites federacions espor-tives per al seu correcte funcionament dins de l'esport andorrà, gestionant les subvencions d'una manera equi-tativa.

- Incrementar i fomentar els circuits esportius urbans.

- Assegurar un futur professional als esportistes d'alt nivell, oferint-los un ventall de formacions que puguin se-guir paral·lelament amb la seva carrera esportiva.

- Afavorir l'esport amateur ampliant i diversificant les manifestacions esportives obertes a tothom, i crear un calendari esportiu per evitar que se superposin les acti-vitats.

- Treballar per ampliar l'organització d'esdeveniments internacionals a nivell professional i infantil.

- Millorar la publicitat dels esdeveniments internacio-nals, potenciant l'apropament dels més petits als espor-tistes d'èlit.

14. El voluntariat, èxit de país

A Andorra hi ha un bon nivell de cooperació entre l'Estat i la societat civil. Cal dur a terme iniciatives que contribueixin a reforçar aquest vincle i a fomentar-ne la cooperació.

- Proposem afavorir el Comitè Andorrà del Voluntariat, organisme de caràcter independent dins del marc de la

Llei del voluntariat d'Andorra, del desembre del 2010, amb la participació i compromís governamental.

- Organisme que cerca un voluntariat independent i divers, que contribuïxi al desenvolupament de l'Estat del benestar a través de la cooperació entre administracions públiques i empreses privades.
- El voluntariat assolirà rang ministerial, esdevenint les seves activitats les següents: consultoria, formació, desenvolupament d'organitzacions i treball en xarxa, conferències, coneixement de l'àmbit del voluntariat internacional i suport a les administracions del país.

Per aconseguir-ho:

- Enfortirem la innovació i el desenvolupament en l'àmbit del treball social.
- Fomentarem la ciutadania activa i la cultura del voluntariat.
- Promocionarem el treball de les organitzacions d'arrels voluntàries i cooperants.
- Millorarem la cooperació entre Govern, comuns, empreses i organitzacions de base voluntària.
- En col·laboració amb els comuns, posarem fil a l'agulla per construir i desenvolupar el programa de voluntariat d'àmbit parroquial.

PER L'AMPLIACIÓ DELS DRETS SOCIALS I DE LES LLIBERTATS

(EIX III)

EG.2015

15. Igualtat de dret i de fet

- Modificarem la Llei del matrimoni per nomenar com a tal la unió de persones del mateix sexe.
- Despenalitzarem l'avortament en els tres supòsits bàsics reconeguts a nivell internacional.
- Disminuirem el període de residència a deu anys per obtenir l'accés a la nacionalitat.
- Modificarem la legislació per tal de permetre que les persones amb cinc anys de residència puguin votar a les eleccions comunals.
- Farem la Llei per a la igualtat efectiva sense cap discriminació per raó de naixement, raça, sexe, origen, religió, opinió o qualsevol altra condició personal o social.
- Promourem mecanismes perquè es pugui accedir a la custòdia compartida.
- Modificarem la Llei de protecció civil als drets a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge (Llei mordassa) per eliminar l'autocensura de periodistes i opinadors.

16. Gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals

Amb la voluntat d'aconseguir l'eradicació de l'LGTBfòbia, s'incidirà i es treballarà en el camp de l'educació per aconseguir la igualtat social, i considerar els drets LGTB com a drets humans a l'hora de legislar.

En aquest sentit, les nostres propostes són:

- Aprovar una Llei integral contra l'LGTBfòbia, amb incidència en els àmbits educatiu, laboral, sanitari i drets integrals de les persones transsexuals.
- Canviar el nom de l'actual Llei qualificada de les Unions Civils per matrimoni (BCG 43/2014).
- Impulsar un programa d'educació en la diversitat afectivosexual
  - Pla contra l'assetjament escolar (bullying) homofòbic
  - Formació del professorat
  - Tractament del VIH
  - Foment i suport de tutories LGTB i LGTBfòbia
  - Assessoria a departaments i equips d'orientació
  - Educació sexual que contempli una perspectiva més àmplia que la genital
  - Recolzar les associacions GLBT del país per una millor praxis
- Total despatologització de la transsexualitat. Les persones transsexuals precisen que la sanitat pública cobreixi les seves necessitats específiques "d'estat de benestar psicosocial", amb què l'OMS defineix la salut, ja que la transsexualitat no és una malaltia. Potenciarem la gratuïtat en els processos complets de reassignació de sexe per a totes les persones transsexuals i la seva inclusió a la CASS.
- Proposta de Llei d'identitat sexual per a la CASS. Aquesta Llei té per objecte regular els requisits necessaris per accedir al canvi de la inscripció relativa al sexe d'una persona en el Registre civil, quan la inscripció no es correspon amb la seva vertadera identitat de gènere. També preveu el canvi del nom propi perquè no sigui discordant amb el sexe reclamat.

- Realitzarem un estudi sobre la situació de la gent gran LGTB, i implementar mesures per aconseguir la plena normalització en qualsevol edat.

- Regularem el dret a l'asil social d'aquelles persones que són perseguides en els seus països d'origen a causa de la seva homosexualitat o transsexualitat.

- Ampliar els convenis internacionals per l'opció d'adopció de les parelles homosexuals.

- Campanyes de prevenció periòdiques dirigides a tota la població, centrades en missatges de prevenció i solidaritat, així com campanyes específiques destinades a col·lectius amb vivències generalitzades de la sexualitat particulars (adolescents, joves, persones que exerceixin la prostitució...), i campanyes d'informació sobre altres malalties de transmissió sexual.

- Actualitzarem el missatge de la prevenció, incorporant la nova realitat del VIH-SIDA, per subratllar que malgrat els avanços cal no abaixar la guàrdia i que no es tracta d'una malaltia crònica. En aquest sentit, es permetrà la difusió d'informació sobre la profilaxi i els seus efectes com un darrer recurs; no com un mitjà habitual de prevenció.

17. La joventut, anada i tornada...

Actualment s'ha de donar resposta a la necessitat social i juvenil, aportant solucions pràctiques i efectives a uns dèficits fins ara poc o gens treballats.

Aquestes mancances s'han d'eradicar ja que actualment són vigents en totes les franges que abasta la joventut (fins als 35 anys). Les línies sobre les quals s'han d'estructurar les polítiques de joventut i que es dirigeixen a completar el procés maduratiu són especialment set.

Amb aquest reforç s'ha d'aconseguir una tasca dirigida a crear les bases d'una estructura que assegurí el correcte desplegament de les polítiques de joventut.

Les que proposem giren entorn a tres eixos entre ells complementaris i en el que s'ha d'estructurar el programa de joventut.

Són: la pròpia joventut (amb les diferents necessitats per sectors d'edat fins als 35 anys), el context del jove (contemplant els iguals, la família i agents externs) i el compromís de l'Administració pública.

Nosaltres som plens defensors de les polítiques de joventut i així ho hem demostrat a l'oposició en el Consell General i en els comuns.

Proposem:

a) Mesures per afavorir una adequada inserció laboral

El Servei d'Ocupació Juvenil, que donarà resposta a:

- Borsa de treball independent a la general del Servei d'Ocupació; amb ofertes i demandes específiques tenint en compte tota la franja que contempla la joventut i les seves diferents característiques.

- Augment de llocs de treball de la joventut potenciant la formació de joves. Joves formant d'altres joves.

- Programes d'estada jove remunerats a l'administració central o en alguna empresa concertada.

- Ajudes al jove emprenedor, amb assessorament, seguiment tècnic gratuït i descomptes a certes taxes administratives.

- Potenciar la borsa d'habitatge jove, vetllant que ofereixi preus assequibles i amb assessorament tècnic gratuït.

- Registre/Base de dades dels joves d'Andorra amb seguiment tècnic individualitzat.

b) Mesures directes per afavorir una correcta formació i orientació laboral

- Activitats regularitzades de lleure per part de Govern en la franja dels 13 als 18, desvinculades a la competència dels comuns i reforçar econòmicament les que estan en funcionament.

- Projectes de formació reglada i tallers ocupacionals gratuïts pels joves desocupats i inscrits al Servei d'Ocupació Juvenil.

- Educar els joves en l'oci i el seu context no formal, mitjançant la figura de l'educador de carrer.

- El tècnic social i de joventut dins de l'educació formal i en l'equip d'orientació escolar.

- Programes de formació en tècniques de resolució de conflictes, prevenció de conductes agressives i addictives en l'escola i en el context del jove, a través del COEP.

c) Mesures per afavorir l'accés a un habitatge

- Ajudes a l'emancipació. Subvencions i no crèdits.
- Incloure i gestionar Jovial des de l'Administració general

d) Mesures per fomentar la salut

- Incrementar el nivell de protecció del menor en tots els àmbits amb mesures legals, fent incís en l'actual greuge d'assetjament escolar (bullying) i un protocol d'actuació d'àmbit nacional a l'avast de tots els agents educatius.
- Crear un servei de consulta jove deslocalitzada dels CAP i del centre de salut mental, integrada per un equip multidisciplinari i col·legiat que doni cobertura al tractament de diferents problemàtiques que puguin afectar els joves, amb accés a l'atenció psicològica i social gratuïta.
- Ampliar l'opció formativa i d'intervenció del PNCD (Pla Nacional Contra les Drogodependències), alleugerint la tasca al tècnic comunal i recaient en l'educador de carrer.

e) Mesures per afavorir la mobilitat juvenil

- Fomentar la participació en organismes de Joventut Internacional i ampliar-ne les candidatures, així com el treball fora de les nostres fronteres.
- Fomentar la participació en organismes de Joventut amb ciutats espanyoles que tenen conveni amb el Principat d'Andorra.

f) Mesures per incrementar l'associacionisme

- Modificar els articles de la Llei del Fòrum Nacional de la Joventut per evitar la creixent desafecció juvenil en la participació de la política andorrana, ampliant l'edat dels participants fins a 35 anys.
- Continuar fomentant l'associacionisme juvenil, per poder donar suport econòmic i logístic a projectes dels joves, en associacions o bé en plataformes ciutadanes.

g) Mesures per potenciar l'oci i la cultura juvenil

- Implementar el K-Jove, que donarà accés a nombrosos avantatges a l'hora de viatjar.
- Espais d'oci juvenil consensuats amb la joventut, el

Fòrum Nacional de la Joventut, Govern i els comuns.

A més:

- Impulsarem l'aprovació definitiva de la Llei de polítiques de joventut i de lleure, consensuada amb els comuns i amb el Fòrum Nacional de la Joventut d'Andorra.
- Agilitarem Promojove amb recursos humans, mitjançant la promoció interna.
- Incorporarem tècnics d'inclusió propis de Govern mitjançant promocions internes, per a totes les activitats comunals i/o de govern per cobrir les NEE (Necessitats Educatives Especials) en l'àmbit no formal i fins als 35 anys.
- Recuperarem i reactivarem l'activitat de l'Observatori nacional del jovent.

18. La salut

La salut és un pilar fonamental de qualitat de vida, i la seva protecció és la més necessària per a qualsevol tipus de model social.

Per aquesta raó constitueix un dret expressament emparat per la Constitució, dret que cal vetllar per fer efectiu, tenint present que la salut es troba estretament lligada amb l'estil de vida, la qualitat de l'entorn i, en general, el model de societat.

Cal aplicar una visió àmplia, ja que les propostes en salut només es poden entendre en relació totes elles, amb uns determinats principis i emmarcades en una política global concreta.

El sistema de salut públic ha de ser de bona qualitat, modern, universal i sense llistes d'espera, i sempre sota control públic.

Treballarem per assolir un sistema de cobertura sanitària, que asseguri l'assistència de tota la població resident al país.

El sistema de salut: estructura organitzativa i institucions

La nostra sanitat ha de ser sostenible i així evitar duplicitats i despeses innecessàries. Reorientarem la seva gestió des del ministeri de Sanitat que és qui ha de liderar el seu funcionament. El Govern ha d'assumir plenament la

seva responsabilitat i té l'obligació d'ordenar i dirigir el sistema de salut.

Cal ordenar i delimitar les competències de cadascú, marcar objectius i facilitar les condicions necessàries perquè cada un dels seus actors del sistema sanitari pugui desenvolupar la seva tasca amb les millors garanties.

Per això, proposem dotar el ministeri encarregat de la Salut dels recursos adequats i suficients per desenvolupar correctament les seves funcions. Un element a potenciar és la cooperació sanitària amb els països veïns i amb els organismes internacionals competents, ja que qüestions com la telemedicina, la teleassistència, la història clínica compartida o l'establiment de plans d'organització conjunts són essencials per millorar l'oferta i la qualitat dels serveis.

- Establirem lligams de comunicació i coordinació entre el ministeri i la medicina liberal i la privada així com amb tots els altres actors sanitaris: infermeres, fisioterapeutes, dentistes, podòlegs, psicòlegs,...
- Crearem un pla de salut coherent, amb la definició d'un organigrama de serveis com a eix director.
- Implantarem la figura del metge de referència que ens permetrà reemborsar millor els pacients que utilitzin mitjans eficients, millorar l'atenció rebaixant el cost global, respectant la lliure elecció del professional per part de l'usuari.
- Instaurarem la història clínica compartida a fi d'evitar un excés de proves mèdiques, d'agilitzar i millorar l'atenció al pacient.
- Revisarem la Llei general de sanitat, en corregirem les disfuncions (absència de controls de qualitat i quantitat, dotació d'instruments de col·lecta d'informació sanitària, determinació de competències, acreditació de centres i de professionals...) i les mancances que encara presenta.

El Servei Andorrà d'Atenció Sanitària

L'estructura actual del SAAS ha servit per duplicar gestions i diluir responsabilitats; i que a més, ha generat una despesa excessiva que no tan sols no s'ha concretat en millora assistencial sinó que ha alentit i ha actuat negativament en l'accés del ciutadà al sistema sanitari.

Cal doncs avaluar amb el màxim rigor tots els elements operatius del SAAS, com ara l'organització, les prestacions i les competències.

Per això, farem una **auditoria del Servei Andorrà d'Assistència Sanitària**.

- Recaptarem i controlarem en temps real les dades sanitàries i economico-sanitàries, de manera a detectar i corregir desviacions, assegurant l'eficàcia i eficiència de l'assistència sanitària. Efectuarem avaluacions de prestació i fomentarem la formació permanent.
- Treballarem per millorar el servei d'urgències de l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell. Com a únic servei d'urgències del país, cal que doni un servei de qualitat excel·lent. Actualment presenta clars disfuncionaments, els nivells d'atenció s'han d'optimitzar tant en l'àmbit sanitari com d'eficiència de cost, i d'atenció a l'usuari. D'altra part, s'ha d'evitar-ne la saturació mitjançant una regulació eficaç i orientació dels pacients.
- Treballarem per recuperar la confiança en el departament de traumatologia de l'hospital.
- Posarem tots els esforços necessaris per que aquest departament torni a ser un referent regional tal i com ha de ser en un país d'esports de muntanya.
- Treballarem per tenir tots els especialistes necessaris per atendre els pacients sense esperes exagerades.
- Contractarem el personal necessari (assistencial o administratiu) mitjançant edictes públics, abolint les poc transparents contractacions directes; exceptuant casos especials.
- Aprovarem, a partir dels treballs de la Comissió nacional d'ètica, la llei de drets i obligacions dels pacients de l'hospital.
- Reflexionarem sobre la significació jurídica d'un document de voluntats anticipades, com a expressió de l'autonomia del pacient.
- Treballarem en els convenis d'atenció mèdica amb sistemes sanitaris de l'estranger.
- Instaurarem un servei centralitzat de visites mèdiques a domicili per tots aquells casos que no necessitin equipaments d'urgències.
- Facilitarem una prestació de pediatria mitjançant un sistema de guàrdies o de permanències diürnes concertades al Pas de la Casa.

Els professionals sanitaris

Són els actors directes i essencials per a poder desenvolupar un sistema de salut coherent i efectiu.

Cal que l'Estat vetlli perquè aquests puguin exercir la seva comesa en les millors condicions.

Per aconseguir-ho proposem:

- establir un sistema contractual entre parts, que defineixi condicions prèvies, objectius comuns i avaluacions de qualitat;
- delimitar les diferents competències i àmbits d'actuació entre els professionals sanitaris, donant a cada un d'ells els recursos necessaris per poder assumir la seva part de responsabilitat;
- afavorir la coordinació, de manera que els professionals que intervenen en la trajectòria del pacient puguin disposar de totes les dades necessàries per a la millor presa de decisions;
- impulsar la formació continuada dels professionals, valorant-la com un factor positiu a tenir en compte a nivell curricular;
- crear un sistema sentinella de control de despesa sanitària i propi a cada ram, de manera a detectar i corregir immediatament les desviacions de cost.

La salut pública

Per respondre a una bona qualitat de vida dels nostres ciutadans, la salut pública ha d'aconseguir anticipar els problemes de salut, prevenir-los i actuar al més ràpidament possible. La funció dels indicadors és d'anticipar problemes, de manera a prevenir-los.

Així doncs, la salut pública és i ha de ser una responsabilitat directa de l'Estat.

De la seva bona planificació i execució en depèn que la població gaudeixi d'una

bona qualitat de vida. Per tant, insistirem en esmerçar els recursos necessaris per dur a terme diferents programes de salut pública, emmarcats per una llei de salut pública.

Per això, proposem:

- continuar fomentant estils de vida saludables i promoure l'educació per a la salut, amb atenció especial a grups vulnerables com els infants i la gent gran.
- combatre a través de campanyes informatives a les escoles i als mitjans de comunicació l'obesitat a totes les edats. Es reemborsaran les consultes dels professionals dietistes en casos de necessitat confirmada.
- instaurar programes d'informació sexual i de salut reproductiva. Cal vetllar per la seguretat en les relacions sexuals i treballar en la prevenció de malalties de transmissió sexual, promovent l'ús informat dels mètodes anti-conceptius i fent-ne accessible la seva adquisició, sobretot entre els joves.
- actualitzar el missatge de la prevenció, incorporant la nova realitat del VIH-SIDA, que no és la mateixa que fa vint-i-cinc anys, per subratllar que malgrat els avenços cal no baixar la guàrdia.
- continuar desenvolupant i potenciant les estructures i les accions necessàries per a la prevenció i l'atenció de les malalties cròniques;
- reforçar els programes per evitar, o deixar hàbits adictius, en el marc del Pla nacional contra les drogodependències.
- fomentar i incentivar la pràctica de l'esport en totes les etapes de la vida;
- formar part integral de tots els moviments europeus i mundials per tal de protegir el medi ambient i la salut de les persones;
- crear un Sistema nacional d'informació entorn i salut, integrat en els Sistemes nacionals d'informació, permetrà disposar de les dades i les informacions necessàries per poder conèixer les interrelacions existents entre l'entorn i la salut pública, l'estat de les mateixes i establir i aplicar les mesures correctores pertinents per millorar la qualitat de vida dels nostres ciutadans i ciutadanes.

Un nou sistema d'atenció sanitària: l'atenció integral

Per tal d'assegurar una atenció sanitària de qualitat, amb uns serveis públics i privats eficaços cal potenciar el concepte d'atenció integral, amb l'atenció primària com a fonament capaç de detectar, resoldre i controlar la majoria dels problemes de salut. Per poder afrontar aquests reptes de la forma més adequada, el Govern socialdemòcrata va aprovar el Decret de regulació del funcionament de l'organització en xarxa de l'atenció sanitària i socio-sanitària.

Ara cal desenvolupar aquests principis, proposant:

- potenciar l'atenció primària, afavorint el treball en equip i assegurant els recursos necessaris per fer efectiu el principi que sigui general, accessible, integral i contínua.

Aquesta política ha d'incloure dos eixos bàsics:

- organitzar l'atenció mitjançant la creació natural d'una xarxa de salut, amb la finalitat d'optimitzar recursos i tractar la qüestió de forma global, amb la implementació d'un sistema informàtic globalitzat d'història clínica compartida.
- aprovar un pla de serveis que impliqui una planificació dels recursos i dels mitjans necessaris per poder desenvolupar de forma adequada les polítiques definides;
- vetllar perquè l'atenció especialitzada disposi de la suficient dotació, amb la finalitat de reduir les llistes d'espera que existeixen en determinades especialitats;
- adequar el nombre de professionals i els serveis que conformen cada nivell de l'atenció –primari, especialitzat i hospitalari– a la població i als grups específics que el conformen;
- promoure l'ús racional dels medicaments mitjançant l'aprovació d'una llei del medicament que estableixi la participació activa de totes les parts implicades –l'usuari; el personal sanitari farmacèutic, mèdic i d'infermeria; i l'Administració–;
- continuar impulsant l'atenció a les persones amb certes malalties cròniques, per planificar accions coordinades, establir mecanismes de suport efectiu a les persones amb dependència,
- treballar en el desplegament de les xarxes de salut i sociosanitàries ja planificades –cures pal·liatives, diabetis, atenció sociosanitària i a domicili–, i la planificació i posa-

da en marxa de la xarxa de salut materno-infantil i juvenil, que inclogui l'itinerari i els programes a dur a terme abans de la concepció (planificació familiar), la concepció, l'embaràs, el naixement, la infància i l'adolescència

- garantir a totes les persones que presentin problemes de salut mental, independentment de la gravetat o el caràcter, l'accés universal, continuat i proper als serveis sanitaris, a través de la xarxa de Salut mental.

L'Administració electrònica i la salut

El desenvolupament d'un nou sistema d'atenció sanitària necessita complementar-se amb un procés de modernització centrat en les noves tecnologies.

En aquest sentit, creiem necessari:

- desenvolupar decididament i a nivell de país, un sistema complet de gestió compartida de la història clínica de cada ciutadà.

El dit sistema esdevindrà l'eina bàsica per a assolir els nivells de qualitat i eficiència del sistema sanitari que ha quedat definit en el nostre projecte, garantint els drets de propietat i confidencialitat de les dades. Permetrà prestar una millor atenció sanitària, tant en l'eficàcia com en l'eficiència.

- desenvolupar la teleassistència dels pacients a la seva llar. Aquest sistema permetrà fer el seguiment dels pacients sense desplaçaments innecessaris als centres d'atenció primària;

- promoure l'ús de la telemedicina per poder disposar dels millors especialistes sanitaris en tot moment, independentment d'on estiguin, amb una despesa controlada i ajustada.

18. Relacions laborals

Dret de vaga

El dret de vaga és un dret fonamental reconegut per la Constitució i que reclama de regulació amb l'objecte de fer efectiu el seu exercici.

El Partit Socialdemòcrata ja ha proposat aquesta mesura en diverses ocasions. Ara proposarem de nou la redacció d'una llei de regulació del dret de vaga que garanteixi el seu exercici i estableixi els serveis mínims requerits pel conjunt de la comunitat.

Acomiadament lliure

Els socialdemòcrates volem que Andorra disposi d'una normativa laboral que ens permeti equiparar-nos als països del nostre entorn. L'atansament que defensem a la Unió Europea no ha de ser únicament a nivell econòmic sinó també a nivell social.

Volem que treballadores i treballadors del país puguin gaudir d'una legislació que garanteixi els seus drets i, especialment, aquell que és el més important i que reconeix la Constitució en l'article 29: el dret al treball.

Volem també que, com també diu la Constitució en l'article 19, les treballadores i els treballadors del nostre país puguin, lliurement, si així ho volen, sindicar-se i emprendre aquelles accions que considerin convenients per a la defensa dels seus interessos econòmics i socials. Per a tenir dret a la promoció mitjançant el treball, per tenir dret a una remuneració justa, que permeti als treballadors i a les seves famílies una existència conforme a la dignitat humana.

Per això ens comprometem a implementar durant la propera legislatura quatre mesures bàsiques que a tots els països d'Europa, fa anys que existeixen i que ningú qüestiona, perquè formen part dels drets socials més elementals.

- Suprimir l'acomiadament lliure (l'acomiadament sense causa). La responsabilitat social de les empreses vol que no es pugui jugar amb un dret fonamental de les persones com és el dret al treball. Quan una empresa contracta una persona, s'ha de comprometre a donar-li ocupació efectiva i pagar-li el salari acordat, de la mateixa manera que la persona treballadora s'ha de comprometre a prestar els seus serveis amb la màxima diligència.

- Cal, però, regular millor l'acomiadament amb causes objectives. Quan una empresa té veritables problemes econòmics –i es pot demostrar amb els informes econòmics escaients– per tirar endavant i necessita amortitzar llocs de treball, ha de tenir l'oportunitat de poder regular la seva plantilla d'assalariats. I això a totes les empreses, no únicament a les empreses que tenen més de 10 assalariats com regula la legislació vigent.

- Crear l'assegurança d'atur, de caràcter contributiu. Totes les persones treballadores han de poder contribuir per finançar una prestació econòmica que els garanteixi com un dret bàsic, uns ingressos mínims en cas que es trobin en una situació de desocupació involuntària. Quan una persona treballadora no pot treballar, no troba feina, perquè ha estat acomiadada no pot ser que depengui de

la “caritat” de l'Estat. Ha de tenir una assegurança que li garanteixi, durant un temps, uns revinguts per poder viure dignament.

- Modificar la Llei qualificada de llibertat sindical. Aquesta llei, que es va fer el 2008, ha demostrat la seva ineficàcia ja que els sindicats en el sector privat són completament inexistents. Cal millorar les garanties per als delegats sindicals, és a dir, cal protegir els responsables sindicals per evitar els acomiadaments, per tal que puguin fer, lliurement i responsablement la seva feina, sense por a represàlies.

- Fer, de forma immediata, una llei de regulació del dret de vaga.

El Partit Socialdemòcrata, els darrers anys, ja ha proposat en diferents ocasions, una regulació d'aquest dret fonamental, sense que fins ara aquestes propostes hagin pogut tirar endavant.

La llei de regulació del dret de vaga ha de garantir aquest dret constitucional per a la defensa dels interessos econòmics i socials dels treballadors i ha de definir la manera com s'han de regular els serveis mínims per a garantir els serveis essencials per a la comunitat.

Altres mesures en l'àmbit de les relacions laborals són:

a) Crear un Tribunal d'arbitratge laboral. Permetrà solucionar molts problemes i conflictes, tant individuals com col·lectius, entre empreses i treballadors, sense necessitat d'haver de recórrer a la Batllia.

b) Crear el Fons de Garantia salarial, per garantir que les persones treballadores puguin cobrar les seves quitances en casos de fallida empresarial.

c) Ampliar el període de descans per maternitat (o adopció) i paternitat.

Proposem ampliar el període de baixa per maternitat (o adopció) de les 16 setmanes actuals a 20 setmanes i el període de baixa per paternitat de les 2 setmanes actuals a 4 setmanes.

d) Establir l'obligatorietat de formalitzar per escrit tots els contractes laborals.

e) Tipificar l'assetjament laboral com a delicte.

f) Establir un sistema d'excedències per exercici de càrrec públic. Proposem tornar a introduir, en el Codi de relacions laborals, un article amb el text següent:

1. El treballador té dret a demanar i obtenir una excedència per exercir un càrrec públic sempre que es compleixin les condicions següents:

- a. Que porti més de dos anys al servei de l'empresa.
- b. Que l'exercici del càrrec per al qual ha estat elegit l'impedeixi, d'acord amb la normativa vigent, desenvolupar el seu treball.
- c. Que ho sol·liciti amb una antelació d'un mes.

2. En cas que l'excedència sigui demanada per a un càrrec electe, la seva efectivitat estarà vinculada al resultat de l'elecció.

3. Finalitzat el mandat, el treballador s'incorpora al lloc de treball que ocupava en el moment de sol·licitar l'excedència o, en el seu defecte, a un lloc de treball diferent, però d'igual categoria, conservant el nivell salarial anterior a l'excedència.”

Accés a la nacionalitat

L'accés a la nacionalitat andorrana és una qüestió de ciutadania. Considerem que cal prendre en consideració la recomanació del Consell d'Europa respecte la disminució a 10 anys de residència ininterrompuda per poder optar a l'adquisició de la nacionalitat. L'arrelament, fruit d'aquest període, és més que suficient per esdevenir ciutadà de ple dret. La nacionalitat és el camí més curt a la participació plena de l'individu a la seva societat.

20. Reformes constitucionals

Existeixen qüestions que per la seva rellevància requereixen d'una reforma constitucional –o, si més no de les modificacions pertinents– si es pretenen posar en pràctica. La despenalització de la interrupció voluntària de l'embaràs (en els tres supòsits), el model d'Estat, l'aixecament de la prohibició de la doble nacionalitat, la reforma del sistema electoral o el vot dels residents a les eleccions comunals en són un exemple. La seva importància per al sistema institucional andorrà reclama d'un suplement de legitimitat que només atorga la submissió directa a la sobirania popular. Això no ha de suposar un obstacle a priori. Tota reclamació ciutadana pot ser considerada i sospesada tant al Consell General com al carrer. Una reforma de la Constitució no és res més que la demostració de l'adaptabilitat del sistema polític a una societat en evolució.

El Partit Socialdemòcrata es compromet a iniciar un procés de diàleg entre les forces polítiques que integrin el futur Consell General per tal de revisar la Carta Magna en

aquells punts que demandi la ciutadania, ja sigui a través dels seus representants o de manera directa.

Sistema electoral

Per als progressistes la igualtat és un valor fonamental en totes les seves dimensions. Per tant, som favorables a què el pes de cada vot sigui idèntic. Entenem, doncs, que el sistema electoral més just i eficient (tenint en compte la dimensió del nostre país) és el d'una sola circumscripció nacional.

Vot dels residents a les eleccions comunals

Som partidaris del vot dels residents a les eleccions comunals a partir d'un període determinat entre els 5 i els 3 anys de residència ininterrompuda. El Comú és l'Administració més propera al ciutadà i és un òrgan essencialment de gestió i de prestació de serveis als ciutadans; per tant, considerem necessària i plenament justificada la participació dels residents estables en l'elecció dels cònsols i consellers de la seva parròquia.

Aprofundiment democràtic

L'evolució de les societats comporta l'evolució de les seves institucions. D'aquesta manera, la ciutadania reclama del seu sistema democràtic formes de participació fàctica i directa per tal de decidir sobre els seus assumptes.

Ens trobem en un context que, gràcies a les tecnologies de la informació i la comunicació, ens brinda l'oportunitat de revisar la manera d'entendre la cosa pública, reformant els canals de participació, obrint-ne de nous i aprofundint en el significat del concepte “democràcia”.

Andorra disposa de les condicions apropiades perquè els ciutadans intervinguin dins l'esfera pública des del compromís i la responsabilitat. Es tracta, doncs, de crear les eines apropiades que afavoreixin aquesta intervenció. Andorra pot esdevenir un model d'excel·lència democràtica; cal; –però– posar en joc mesures que habilitin aquestes eines.

Transparència

A l'article 72.3, la Constitució recull el principi de transparència com a pilar de l'acció de l'Administració pública.

Per tal de garantir aquest principi i convertir-lo en motor democràtic de participació política i d'eficiència econòmica es fa necessària la creació d'una Llei de Transparència i d'un servei públic que la faci efectiva.

- Una Llei de Transparència garanteix l'aplicació d'aquest principi al conjunt de l'activitat pública; és a dir, a tots els cossos de l'Administració general, comunal i les societats parapúbliques i participades, inclosos els prestadors de serveis o agents privats implicats en la realització de polítiques públiques, partits polítics i associacions subvencionades.

- Aquesta Llei regula dos àmbits: la publicitat de l'activitat pública i el dret d'accés dels ciutadans a la informació pública.

- Dins del primer àmbit la Llei estableix què és la informació pública, de manera que s'esvaeixen dubtes respecte el caràcter d'aquesta informació. En segon lloc es garanteix que aquesta informació, pel seu caràcter públic, s'ha de conèixer. I en tercer lloc es regula la creació de l'òrgan que l'ha de fer conèixer: en aquest cas, el Portal de Transparència, un entorn d'accés a la informació pública

- El segon àmbit –el dret d'accés– se'l reconeix com un dret subjectiu i ha de ser garantit. Alhora, s'estableixen els seus límits, relacionats amb el caràcter de la informació (qüestions com la seguretat nacional, el dret a la intimitat, etc.). En aquests casos s'estableixen uns paràmetres de temporalitat i proporcionalitat en l'accés (desclassificació de documents, accés parcial,...). La Llei, alhora, regula la protecció de les dades personals contingudes en la informació pública, en complementarietat amb els articles respectius de la “Llei 15/2003, del 18 de desembre, Qualificada de Protecció de dades personals”. Un altre aspecte que es regula és el de la naturalesa de les sol·licituds de la informació i l'obligació que existeixi un motiu, tipificat en funció dels límits, si es denega l'accés. Aquesta qüestió es relaciona amb el silenci administratiu i s'harmonitzaria amb la reforma del Codi de l'Administració.

- La Llei comptarà amb un règim sancionador que s'aplicaria en cas d'incompliment de les obligacions establertes.

- La Llei preveu també la creació d'un organisme de control que tutelarà la seva aplicació. El conformarien representacions de diversos òrgans administratius relacionats amb la informació pública i d'altres no administratius que n'assegurarien el control efectiu. Parlem d'aquells relacionats amb el Sistema d'Arxius d'Andorra i Servei d'Estadística, pels administratius, i pel que fa als òrgans institucionals: el Consell General, el Raonador del Ciutadà, el Tribunal de Comptes i l'Agència de Protecció de Dades Personals.

- El Portal de Transparència és un instrument d'interacció entre ciutadà i Administració. Si bé és cert que el seu aspecte innovador se centra en la presència a la xarxa, la seva lògica s'estendria als canals convencionals.

- El portal web compila tota la informació pública de totes les administracions, a més d'esdevenir una eina orientadora sobre l'estructura de l'Administració i la direcció de les sol·licituds d'informació. El Portal també centralitza els diversos webs ministerials i departamentals existents. Funciona en harmonia amb l'actual portal del BOPA, presentant lleis consolidades, recorreguts històrics de modificacions, disposant els textos en format PDF, un taulell d'edictes, les contractacions públiques, fins i tot pot allotjar dades de l'estadística oficial i complementar-se amb el portal “estadística.ad”.

- Pels canals convencionals aquest entorn d'accés es materialitza en la millora i optimització de les rutines de demanda d'informació. Tal com es contempla a la reforma del Codi de l'Administració, que s'ha proposat a l'apartat pertinent, l'administrat té el dret a conèixer l'estat de la seva tramitació, però també pot exercir el seu dret d'accés pels canals de sol·licitud d'informació i té dret a rebre resposta. El Servei de Tràmits pot exercir aquest paper orientador de la direcció de la sol·licitud.

Nous canals de participació ciutadana

Les estructures de Govern Obert (Opengovernment) i de Dades Obertes (Opendata) signifiquen la possibilitat de modificar la presa de decisions polítiques eixamplant les institucions per inserir els ciutadans i el teixit associatiu.

Aquestes estructures requereixen així mateix del reforç dels sistemes d'obtenció de dades estadístiques que permetin formular indicadors amb l'objectiu de definir les polítiques públiques sobre una base real.

- **Opengovernment:** Govern Obert vol dir participació directa dels ciutadans en les decisions polítiques. Per aconseguir aquest objectiu cal que es creïn estructures (consultes populars, taules de treball, processos participatius, etc.) que integrin la participació dels ciutadans en la presa de decisions.

- **Opendata:** Perquè la ciutadania pugui participar en la presa de decisions cal que garantim l'accés a les dades públiques. S'ha de disposar de la informació necessària per a poder construir opinions amb rigor, de forma que les decisions es puguin prendre de forma acurada i independent.

Regular l'accés als càrrecs públics

Participar a la vida pública vol dir també garantir el dret de participació política i vetllar per la seva heterogeneïtat per tal que les institucions esdevinguin corretja de transmissió de la societat.

- Proposem introduir una reforma en el Codi de relacions laborals i derogar l'article 5 de la Llei de mesures de reactivació econòmica del desembre del 2008, per tal de preveure, en tots els casos, l'excedència amb reserva de plaça per motius polítics. Tots els treballadors, del sector privat i de l'Administració pública, han de poder accedir als càrrecs públics sense que perilli el seu lloc de treball.
- Creació d'una llei d'incompatibilitats dels càrrecs públics que assegurí que l'esfera política es desenvolupa amb absoluta imparcialitat i independència.
- Cal que s'ordenin legislativament aquelles situacions que puguin incórrer en possibles conflictes d'interessos o comprometre l'objectivitat de qui hagi de prendre decisions polítiques. És necessari que s'estableixi un règim que obligui els càrrecs públics a inhibir-se de la presa de decisions si la seva imparcialitat i independència es podien veure objectivament compromeses.

20. Drets socials

El sistema de seguretat social

Molt s'ha parlat durant els darrers anys dels problemes financers de la CASS i de la viabilitat econòmica del sistema. Des del Govern, amb l'ajuda de certs mitjans de comunicació públics i privats, s'ha fet una llarga campanya per intentar fer creure a la ciutadania que el nostre sistema de seguretat social és completament inviable i que, per això, calia fer -com han fet- greus retallades en els drets socials dels ciutadans.

Els socialdemòcrates ens hem oposat fermament i ens continuem oposant a aquestes brutals retallades que han fet que el nostre país, malgrat ser un dels països més rics del món en termes de PIB per càpita, tingui un sistema de protecció social molt poc desenvolupat.

És cert que existeixen alguns problemes o mancances al sistema que poden posar en perill la seva viabilitat i que, responsablement, cal prendre mesures per evitar que els problemes s'incrementin. Però per als socialdemòcrates la solució no està en retallar més i més el nostre petit Estat del benestar.

Per garantir la viabilitat econòmica només hi ha dos camins possibles i aquí és on es troba la gran diferència entre el model dels conservadors i el model dels socialdemòcrates. En la darrera reforma de la llei de la CASS hem pogut veure com existeixen dos models: els conservadors opten per minimitzar les despeses, mitjançant una retallada brutal de prestacions socials, sense tocar el capítol dels ingressos, i aposten per les assegurances privades. Per contra, els socialdemòcrates optem per mantenir i millorar les prestacions socials del nostre sistema de seguretat social, mitjançant un esforç col·lectiu en forma d'increment progressiu de les cotitzacions i, si cal, de les aportacions econòmiques del Govern, via transferències del pressupost, i defensem decididament els sistemes públics d'assegurança.

En definitiva, el model conservador busca reduir a la mínima expressió l'Estat del benestar d'Andorra. El model socialdemòcrata pretén consolidar i reforçar l'estat del benestar del nostre país.

Per això, una de les primeres mesures que prendrem els socialdemòcrates serà reformar la llei de la CASS, amb la finalitat de tornar a l'esperit de la llei de l'any 2008, consensuada en aquell moment per totes les forces polítiques del Consell General, que va permetre fer un important pas endavant en la millora de la protecció social de totes les persones assegurades.

Els grans eixos de la reforma seran els següents:

- Revalorització de les pensions. Per garantir que les persones que cobren una pensió de jubilació no perdin poder adquisitiu, tornarem a instaurar el principi que les pensions es revaloritzin d'acord amb l'increment de l'IPC.
- Pensions mínimes de jubilació. Tornarem a instaurar les pensions mínimes de jubilació, no contributives, finançades amb càrrec al pressupost de Govern, per garantir que cap persona que hagi cotitzat més de 20 anys a Andorra percebi una pensió inferior al 50% del salari mínim ni que

cap persona que hagi cotitzat 40 anys percebi una pensió inferior al salari mínim.

- **Pensions d'invalidesa.** La reforma de la Llei de la CASS aprovada recentment provoca que pugui haver-hi pensions d'invalidesa totalment insuficients, ja que ara es calculen en base als punys de jubilació que, teòricament, hauria pogut adquirir la persona invàlida. Per evitar-ho tornarem al sistema que la pensió d'invalidesa es calculi sobre la base del salari mitjà cotitzat a la CASS durant els 12 darrers mesos.

- **Règim de tercer pagador.** Segons els estudis, un 11% dels ciutadans no reben tota l'assistència sanitària que necessiten perquè no poden avançar els diners que, posteriorment, els reembossarà la CASS. Per això instaurarem un règim de tercer pagador, és a dir que els assegurats únicament hagin de pagar la seva part i que la resta la pagui directament la CASS al prestador del servei sanitari (el metge, el farmacèutic, el radiòleg, l'analista,...).

- **Pensions de viduïtat.** Actualment s'exigeixen dos anys de matrimoni o de convivència en una unió estable de parella per que el cònjuge supervivent tingui dret a cobrar una pensió de viduïtat. Suprimirem aquest període de carència, ja que pot donar lloc a situacions molt injustes.

- **Import de les prestacions econòmiques en cas de baixa.** La darrera reforma de la Llei de la CASS, entre altres moltes retallades de drets socials, també va retallar l'import del que cobren els assegurats en cas de malaltia o accident de treball. Proposem retornar als percentatges que es van establir l'any 2008: en cas de malaltia un 53% durant el primer mes i un 70 % a partir del primer mes; i en cas d'accident de treball un 66% durant el primer mes i un 80% a partir del primer mes.

- **Prestacions familiars.** Tornarem a crear la branca de prestacions familiars, suprimida en la reforma de l'any 2014, amb les prestacions per naixement i fill a càrrec.

- **Branca d'atur de treball.** L'assegurança d'atur és una de les mesures de protecció bàsiques d'un Estat del benestar. Per això crearem, dins el sistema andorrà de seguretat social, una nova branca, la d'atur de treball, de caràcter contributiu, per pal·liar els efectes que les situacions d'atur involuntari tenen sobre les persones que les pateixen i les seves famílies.

- **Tribunal d'arbitratge.** Per evitar que les persones assegurades únicament puguin recórrer a la Justícia en cas de desacord amb alguna decisió de la CASS sobre presta-

cions, crearem un Tribunal d'arbitratge que pugui dirimir, de forma més ràpida i econòmica, les divergències o conflictes que puguin existir.

- **Mesures per garantir la sostenibilitat de la branca jubilació.** Tot i que avui dia la branca de jubilació disposa d'unes importantíssimes reserves, de més de 1.000 milions d'euros, i que, de moment, es van incrementant cada any, per millorar encara més aquest fons de reserva i garantir millor que, en el futur, la CASS pugui fer front a les seves obligacions, proposem incrementar, de forma progressiva, un 2% la cotització a aquesta branca, de manera que l'any 2016 es pagui un 13% i l'any 2017 un 14%.

- **Modificar l'organigrama dels òrgans de direcció de la CASS.** Segons una auditoria feta pel Ministeri francès d'Afers Socials i Sanitat els òrgans de direcció de la CASS no són eficients i existeix un excés i innecessari nombre de direccions. Caldrà doncs redefinir l'organigrama de la CASS i les competències que tenen actualment la Direcció i el Consell d'administració.

- **Racionalitzar les despeses de la branca general.** Sense que això impliqui una minva de la qualitat assistencial i de les prestacions als assegurats:

a) Establir una cartera de serveis.

b) Revisar les tarifes que ha de pagar la CASS als prestadors de serveis convencionats.

c) Establir un sistema de pagament a l'hospital per procés.

d) Implementar la figura del metge de referència.

e) Crear la història mèdica compartida.

f) Afavorir els medicaments genèrics.

g) Revisar les tarifes i els coeficients de determinades lletres –especialment d'analítica i radiografia–.

h) Control dels metges que prescriuen o practiquen moltes proves o actes mèdics.

i) Possibilitat de desconvençar els metges o altres prestadors sanitaris que es neguin a fer guàrdies o que sobrefacturin injustificadament.

j) Potenciar els mecanismes de coordinació entre el ministeri encarregat de la Salut i la CASS, especialment pel que fa referència als sistemes d'informació i de control i avaluació dels serveis sanitaris prestats.

Benestar Social

Avui podem observar com en matèria de benestar social encara són vigents les propostes socialdemòcrates recollides en el programa de les eleccions de 2011. És a dir, no només no hem avançat sinó que hem retrocedit en aquest àmbit, aquests darrers quatre anys.

I plantejem la situació de retrocés referint-nos a l'aprovació de la Llei de Serveis Socials i Sociosanitaris aquesta darrera legislatura, que ens situa en un escenari diferent al del 2011.

Efectivament, urgia l'aprovació d'una Llei de Drets Socials que posés ordre i reorganitzés tots els elements del sistema, que fins el moment estaven regulats en disposicions normatives diverses que no tenien rang de Llei, al temps que s'adequava a les noves necessitats dels ciutadans i ciutadanes.

Ara bé, abordar la reestructuració del sistema i de tot el conjunt de prestacions existents mitjançant una Llei, es podia fer de moltes maneres i la majoria de DA amb el vist i plau del Grup Mixt va materialitzar aquesta necessitat evident de la pitjor manera possible. A través de l'aprovació d'una Llei retrògrada que aborda els serveis socials des d'una perspectiva ja fa temps superada en els països socialment desenvolupats, la d'entendre aquests serveis com uns serveis de caire assistencial, considerant l'existència d'una "classe" de desfavorits de les necessitats dels quals, a més, l'Estat se'n desentén.

I per què diem que l'Estat se'n desentén? Bàsicament perquè abdica de la seva responsabilitat, en perjudici de tot un seguit d'obligats familiars i també tercers obligats, que són els que, en primera instància, es veuen obligats a finançar els serveis que el familiar beneficiari requerirà o les prestacions que rebrà.

Aquest plantejament dinamita el principi de responsabilitat pública, a través del qual l'Estat s'erigeix com a primer garant en la provisió i finançament d'aquests serveis i, consegüentment, esmicola el principi de solidaritat social en virtut del qual la societat en el seu conjunt, com a responsable última de les condicions que aboquen a aquestes situacions de desigualtat, es fa solidàriament responsable per a subsanar-les, mitjançant la provisió i el finançament d'aquests serveis que, en definitiva, no són altra cosa que serveis i prestacions reparadores de les situacions de desigualtat que les condicions existents generen i que l'Estat no es capaç de redreçar.

Aquesta és la política neoliberal. La política que durant aquests quatre darrers anys ha aplicat el Govern de DA. L'Estat es desentén de vetllar per les necessitats bàsiques dels ciutadans i passa aquesta responsabilitat a les famílies. Amb l'excusa que l'Estat no té suficients recursos -i no els té perquè no volen que els que més tenen paguin els impostos que haurien de pagar• fan recaure el finançament de totes les polítiques socials en les classes mitjanes, en les famílies de les persones amb necessitats socials.

Una llei que també renega del principi d'universalitat en contra del que ha estat la tendència general en els països del nostre entorn. Universalitat que no s'ha d'entendre com el de donar pas a la percepció de tots els serveis i de totes les prestacions a qualsevol persona amb independència de la seva situació personal i familiar, sinó agarantir allò que és essencial a totes aquelles persones que ho requereixen, prèvia regulació de les condicions concretes que han de donar dret d'accés als diferents serveis i prestacions del sistema, dotant-los del caràcter de garantits, és a dir, garantint la seva provisió inexcusable, amb independència de condicionants pressupostaris, a totes aquelles prestacions i serveis concebuts per fer front a necessitats de caire essencial.

En definitiva només podem entendre un sistema de serveis socials i sociosanitaris sobre la base d'un model que ha de configurar el dret d'accés als serveis socials com un dret subjectiu, de caràcter universal, orientat a la cohesió social, a la igualtat d'oportunitats i al progrés social.

Així doncs, la Llei de Serveis Socials i Sociosanitaris és una Llei que requereix d'una modificació radical i urgent, per a tots aquells que considerem que els Serveis Socials constitueixen la quarta branca del sistema de protecció social juntament amb l'Educació, la Sanitat i el sistema públic de pensions, que els poders públics han de desenvolupar en tota l'amplitud possible i han de finançar amb absoluta suficiència perquè, com esmentàvem abans, tenen l'objectiu de donar contingut al principi d'igualtat d'oportunitats que qualsevol Estat responsable ha de cercar garantir, donant resposta a una part d'aquelles disfuncions que el context econòmic i social generen i que el mateix Estat no és capaç de reparar per altres vies. En contraposició a aquells que regulen en aquest àmbit sense convicció, com una qüestió de maquillatge perquè alguna cosa amb el nom de social cal tenir, considerant els potencials beneficiaris i les seves famílies com a responsables últims de la seva situació.

Aquesta llei també hauria d'incloure algunes prestacions no previstes:

a) Prestació per desocupació involuntària no contributiva i complementària a l'assegurança d'atur:

Hauria de concebre's com un subsidi d'atur complementari de la prestació contributiva que proposem regular a través de la modificació de la Llei de la Seguretat Social. La seva motivació seria donar cobertura a situacions d'atur involuntari de llarga durada, sovint més lligada a circumstàncies personals com ara l'edat, que a mancances de capacitació o d'habilitats professionals. Aquest subsidi s'activaria quan s'esgotés el període de prestació i estaria lligat a l'acceptació d'un itinerari formatiu orientat intentar

una recapacitació pràctica amb la finalitat que aquestes persones guanyin possibilitats d'ocupació en el mercat laboral.

b) Cobertura de la CASS per a persones aturades sense dret a prestació contributiva ni subsidi d'atur:

No sembla raonable que una persona sense feina ni dret a prestació de cap mena per desocupació involuntària quedi fora del sistema sanitari i tampoc és raonable exigir que hagin de sufragar-se la seva cobertura, ni que sigui a través d'una cotització reduïda com succeeix en l'actualitat. Les persones que es trobin en aquesta situació han de tenir garantida la seva cobertura sanitària sense cost.

c) Prestacions familiars.

No renunciem al seu caràcter contributiu i, per tant, la tornarem a incloure dins del règim prestacional de la Llei de la Seguretat Social. Ara bé, inclourem una prestació familiar complementària, de caràcter no contributiu, inclosa en el règim de prestacions de la Llei de Drets i Serveis Socials, amb la finalitat que la persona que perdi la feina i,

per tant, la seva cobertura, pugui cobrar una prestació d'igual naturalesa i finalitat, durant un termini màxim d'un any, sempre que es trobi inscrita en el servei d'ocupació, accepti els itineraris formatius que aquest servei li proposi i no rebutgi cap oferta adequada de feina en els termes que es preveuran reglamentàriament.

d) Fons Nacional de Pensions:

Es crearà un fons específic amb una part dels beneficis que generen les parapúbliques en règim de monopoli (STA, FEDA). Aquest fons, que es quantificarà un cop deduïts els excedents necessaris per a que aquestes societats públiques puguin assegurar les inversions necessàries que garanteixin el manteniment d'un bon nivell de serveis, es destinarà al finançament de les pensions futures, mitjançant el seu transvasament als fons de reserva de jubilació de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social.

e) Pla Integral d'Atenció a la Dependència

La finalitat principal d'aquest pla és el manteniment de les persones en situació de dependència en el seu entorn habitual de vida i de convivència, sense perjudici de l'ordenació dels recursos residencials i d'atenció diürna, quan el manteniment en el propi entorn no sigui possible.

Suposa una tendència contrària a la que tradicionalment s'ha seguit amb la quasi sola opció de l'internament en macrocentres residencials com a resposta única als processos de pèrdua d'autonomia de les persones.

El manteniment de les persones en situació de dependència en el seu entorn habitual suposa la potenciació de l'assistència domiciliària que s'ha d'abordar de forma consensuada amb els comuns, mitjançant l'ús coordinat dels recursos sanitaris i socials. El primer pas en aquesta direcció ja es va donar l'any 2010, quan el Govern socialdemòcrata va aprovar el decret de xarxes socio-sanitàries que, entre altres, preveia el desenvolupament de la xarxa d'atenció domiciliària. Ara només cal la voluntat política per aportar els recursos necessaris per a desenvolupar-la.

Aquest és un projecte necessari per poder abordar de forma més eficaç i humana la problemàtica de la dependència i també esdevé un projecte interessant per analitzar i capbussar-se en les possibilitats ocupacionals que ofereix un jaciment d'ocupació a l'alça en els països del nostre entorn, lligat a l'envelliment progressiu de la població.

f) Pla d'ocupació per a les persones amb diversitat funcional:

Aquest pla establirà l'obligació per a les empreses de més de 50 treballadors de comptar en les seves plantilles amb un mínim d'un 2% de persones discapacitades.

La Federació de persones discapacitades elaborarà un cens amb la relació de persones susceptibles de ser contractades dins un entorn laboral normalitzat amb el suport tècnic i el seguiment adient.

Aquest seguiment recaurà sobre Agentas, que col·laborarà prestant el seu suport tècnic, oferint el recolzament necessari per a que les persones contractades en el marc d'aquest pla puguin desenvolupar el seu treball amb total garantia.

g) Atenció a l'infància i a la joventut:

Facilitar l'accés a places d'escola bressol, ja siguin públiques o concertades, a tots els infants de 4 mesos a 3 anys.

Adaptar els horaris de les escoles bressol a la realitat laboral i social del nostre país, tot considerant les necessitats dels infants.

Crear un servei complementari les escoles bressol, per permetre els pares que no les utilitzen assiduament poder-hi deixar els fills, de forma puntual.

Continuar organitzant una taula amb participació de Govern, dels comuns, de les associacions, de les federacions i de les altres entitats, per determinar anualment els serveis extraescolars parroquials i nacionals, que donin resposta a les necessitats d'atenció dels infants en els horaris laborals dels pares, en unes condicions econòmiques a l'abast de totes les famílies.

Establir un fons, amb garantia de l'Estat, destinat a assegurar les pensions alimentàries als fills en cas d'impagament. Aquest fons se subrogarà en els drets de reclamació de la persona afectada, amb la finalitat de recuperar els imports avançats.

Impulsar l'aprovació de la Llei de polítiques de joventut, consensuada amb els comuns i amb el Fòrum Nacional de la Joventut d'Andorra.

1.MARÇVOTA

